

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО
ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ПРОГРАМИРАНЕ НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ“

НАСОКИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ
по схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ,
чрез открита процедура за конкурентен подбор на проекти с
определен срок за подаване на проектни предложения

Приоритетна ос 3: „Устойчиво развитие на туризма“

Операция 3.2: „Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите“

Схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:
BG161PO001/3.2-03/2012 „Подкрепа за развитие на регионалния
туристически продукт и маркетинг на дестинациите II”

Бюджетна линия: **BG161PO001/3.2-03/2012**

Краен срок за кандидастване: **28 септември 2012 година**

Код по приоритетна тема:	57
Код по форма на финансиране:	01
Код по териториална спецификация:	01, 02, 05
Код по местонахождение:	BG

София, юли 2012 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ”	7
1.1. Въведение	7
1.2. Институционална рамка за прилагане на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:	8
1.3. Приоритетна ос 3 „Устойчиво развитие на туризма”	8
1.4. Операция 3.2. „Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите”	10
2. ЦЕЛ НА НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ.....	11
2.1 Процедура за изпълнение на схемата за безвъзмездна финансова помощ.....	12
3. ОБЩ РАЗМЕР НА ФИНАНСОВИТЕ СРЕДСТВА ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	12
4. ПРАВИЛА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ.....	13
4.1. Правила по отношение на проекти, генериращи приходи	13
4.2. Режим на държавни помощи.....	14
4.3. Правила за допустимост по настоящата схема.....	16
4.3.1. Допустимост на кандидатите и партньорите	16
4.3.1.1. Специфични изисквания за допустимост на кандидата	16
4.3.1.2. Партньорство и допустимост на партньорите	16
4.3.1.3. Изпълнители от страна на бенефициента	18
4.3.2. Допустими дейности, за които може да се кандидатства	19
4.3.2.1. Продължителност:	19
4.3.2.2. Териториален обхват	19
4.3.2.3. Допустими дейности за финансиране	19
4.3.2.4. Недопустими дейности/проекти за финансиране по настоящата схема са:	23
4.3.2.5. Брой предложения за безвъзмездна финансова помощ на кандидат	23
4.3.2.6. Степен на готовност/ зрялост на проекта	24
4.3.3. Допустими разходи: разходи, които се признават при отпускане на безвъзмездна финансова помощ	26
4.3.4. Недопустими разходи	29
5. НАЧИН НА КАНДИДАТСТВАНЕ	30
5.1. Списък на документите за кандидатстване по настоящата схема.....	30
5.2. Къде и как се кандидатства	34
5.3. Краен срок за кандидатстване	36
5.4. Допълнителна информация.....	36
6. ПРОЦЕДУРА ПО ОЦЕНКА И ПОДБОР НА ПРОЕКТНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ	37
6.1. Етап 1: Оценка на административното съответствие и допустимостта.....	37
6.2. Етап 2: Техническа и финансова оценка	38
7. СКЛЮЧВАНЕ НА ДОГОВОРИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ И ОБЩИ ПРАВИЛА ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО ИМ	47
7.1. Уведомяване относно решението на Договарящия орган	47
7.2. Сключване на договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.....	47
7.3. Общи правила при изпълнението на проекти по договори за безвъзмездна финансова помощ	47
7.3.1. Специални условия, приложими при изпълнението на проекта.....	48
7.3.2. Окончателен размер на безвъзмездната финансова помощ	48
7.3.3. Невъзможност да се изпълнят целите на проекта.....	48
7.3.4. Промени в договора и бюджета	49
7.3.5. Плащания.....	49
7.3.6. Наблюдение на изпълнението на проекта и постигане на заложените резултати.....	50
7.3.7. Отчитане на проекта	50
7.3.8. Публичност.....	50
8. СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА	51

Обяснителни бележки

Анекс	Документ, с който се изменят или допълват условията на сключения вече договор
Безвъзмездна финансова помощ	Без да противоречи на чл. 108 от Регламент (ЕО, Евратом) No 1605/2002г., това са средства, предоставени от ОП "Регионално развитие" 2007-2013 г., включително съответното национално съфинансиране, с цел изпълнението на одобрен проект, насочен към постигане на определени резултати.
Бенефициент на безвъзмездна финансова помощ	Лицата, посочени в чл. 2, ал. 4 от Регламент (ЕО) No 1083/2006г. - публичен или частен стопански субект, организация или предприятие, който отговаря за започването или за започването и изпълнението на операциите. В рамките на схемите за помощ по член 107 от Договора за функциониране на ЕС бенефициентите са публични или частни предприятия, които изпълняват отделен проект и получават публична помощ.
Възстановим данък добавена стойност	Сумата на платения данък върху добавената стойност, която регистрираното по реда на Закона за данък върху добавената стойност лице има право да приспадне от задълженията си по Закона за данък върху добавената стойност, включително когато, като е имало това право, не го е упражнило по реда на закона.
Договарящ орган	Орган, който провежда процедури за набиране и оценка на проектни предложения и сключва договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.
Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ	Договор, сключен между Ръководителя на Договарящия орган и бенефициент, за предоставяне и разходване на безвъзмездна финансова помощ с цел изпълнение на одобрен проект.
Допустими разходи	Разходите, които могат да бъдат приети като разрешени по един проект по смисъла на ПМС № 62 от 21.03.2007 г. и ПМС № 245 от 09.10.2007 г.
Кандидат	Водеща организация и/или партньор/и, която/които разработват проектно предложение с цел бъдещо изпълнение на одобрения проект.
Критерии за допустимост на кандидатите	Критерии относно кандидатите, които могат да бъдат бенефициенти по конкретната безвъзмездна финансова помощ.
Критерии за допустимост на дейностите по проекта	Изисквания, които се отнасят до видовете дейности, предвидени за изпълнение в рамките на проектните предложения, които отговарят на приоритетите и целите на конкретната безвъзмездна финансова помощ, както и на правилата и законодателството в областта на държавните помощи.
Критерии за оценка на проектните предложения	Критерии, изготвени и одобрени от Управляващия орган, съобразени с критериите за подбор на проекти на ниво операции, одобрени от Комитета за наблюдение по съответната оперативна програма, създаден с Постановление № 182 на Министерския съвет от 2006 г. за създаване на Комитети за наблюдение на Националната стратегическа референтна рамка и Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, в съответствие с които се извършват оценката и изборът на проекти, които да бъдат

	съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз.
Недопустими разходи	Разходи, които не могат да бъдат приети като разрешени по проект и не могат да бъдат включени в искане за плащане по смисъла на ПМС № 62 от 21.03.2007 г. и ПМС № 245 от 09.10.2007 г.
Нередност	Всяко нарушение на разпоредба на общностното и/или националното законодателства, произтичащо от действие или бездействие на стопански субект, което има или би имало като последица нанасянето на вреда на общия бюджет на Европейския съюз и/или националния бюджет, като отчете неоправдан разход.
Одитен орган	Структурата, която е функционално независима от Управляващия орган и Сертифициращия орган и е отговорна за проверката на ефективното функциониране на системите за управление и контрол.
Оперативна програма	Документ, представен от държава-членка и одобрен от Комисията, който определя стратегия за развитие с набор от приоритети, които да бъдат осъществени с помощта на съответния фонд или, в случай на цел "Сближаване", с помощта на Кохезионния фонд и Европейския фонд за регионално развитие.
Операция	Проект или група от проекти, избрани от Управляващия орган на съответната Оперативна програма или от друго звено под негова отговорност, съгласно критерии, определени от Комитета за наблюдение, и изпълняван/и от един или повече бенефициенти, с оглед постигане на целите на Приоритетната ос, с която са свързани.
Оценителна комисия	Комисия, сформирана от най-малко трима членове с необходимите технически и административни компетенции с цел да се оцени съответствието и качеството на проектните предложения.
Оценка на административното съответствие и допустимостта	Етап от оценката на проектното предложение, при който се извършва проверка относно формалното представяне на проектното предложение и се оценява съответствието с критериите за допустимост на кандидатите, партньорите и проектните дейности.
Покана за набиране на проектни предложения	Обществена покана от страна на Управляващия орган, адресирана към ясно дефинирани категории кандидати (потенциални бенефициенти), с цел те да разработят проектни предложения в рамките на специфична операция.
Приоритетна ос	Един от приоритетите на стратегията в оперативна програма, която включва група операции, които са свързани и имат специфични измерими цели.
Проект	Съвкупност от взаимосвързани и взаимодопълващи се дейности с предварително определена цел/и, необходими ресурси и времева рамка за изпълнение, водещи до постигането на конкретни количествено-измерими резултати.
Проекти, генериращи приходи	Всяка дейност, която включва инвестиция в инфраструктура, чието използване подлежи на такси, заплащани директно от ползвателите или всяка дейност, която включва продажбата или отдаването под наем на земя или сгради или всяко друго предоставяне на услуги срещу заплащане (чл. 55 от Регламент 1083/11.07.2006 г.).
Проектно предложение	Предложение за предоставяне на безвъзмездна финансова

	помощ за изпълнението на определен проект, включващо формуляр за кандидатстване и други придружителни документи.
Публични органи	Бюджетни предприятия съгласно параграф 1, т. 1 от Допълнителните разпоредби на Закона за счетоводството.
Сертифициращ орган	Структурата, отговорна за сертифициране на разходите по всяка оперативна програма и за подготвяне и изпращане на ЕК на сертифицирана декларация за разходите и искане за плащане по всяка оперативна програма.
Схема за безвъзмездна финансова помощ	Това е общоприетото название на безвъзмездна финансова помощ по оперативна програма. В настоящите насоки безвъзмездна финансова помощ и схема за безвъзмездна финансова помощ се използват като синоними.
Техническа и финансова оценка	Оценка по същество на проектните предложения, която се извършва в съответствие с критериите за оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на Оперативната програма.
Управляващ орган	Структурата, определена да осъществява функцията по управление на оперативната програма и отговорна за нейното ефективно, ефикасно и законосъобразно изпълнение.

Списък на съкращенията

ЕК	Европейска комисия
ЕО	Европейска общност
ЕС	Европейски съюз
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗОП	Закон за обществените поръчки
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
НСРР	Национална стратегическа референтна рамка
ОЛАФ	Европейска служба за борба с измамите.
ОПРР	Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013 г.
ПМС	Постановление на Министерски съвет

1. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ”

1.1. Въведение

Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013 г. (ОПРР) представлява единна оперативна програма за всичките шест района за планиране в България, които са избираеми за финансиране по цел „Сближаване” на политиката за сближаване на Европейския съюз (ЕС). ОПРР е разработена в съответствие с целите на ЕС, определени в Стратегическите насоки за сближаване на Общността за периода 2007-2013 година. Също така, ОПРР е в съответствие с Националната стратегическа референтна рамка на Република България (НСРР) и с Националната програма за реформи. В този по-широк контекст всички действия, предвидени в рамките на ОПРР, ще включват приоритетите на Общността, които подкрепят устойчивото развитие чрез укрепване на растежа, конкурентоспособността и заетостта, социалното включване, както и опазване качеството на околната среда.

ОПРР за периода 2007-2013 г. трябва да изпълни следните средносрочни цели:

Обща цел на програмата

- ☞ Подобряване качеството на живот и работната среда с по-добър достъп до основните услуги и нови възможности за повишена регионална конкурентоспособност и устойчиво развитие.

Специфични цели на програмата

- ☞ Изграждане на устойчиви и динамични градски центрове, свързани с техните по-слабо урбанизирани периферни територии, като по този начин се увеличават възможности за просперитет и развитие.
- ☞ Осигуряване на по-добър достъп до пътни, информационни и комуникационни технологии и енергийни мрежи за изостаналите райони.
- ☞ Повишаване на регионалния туристически потенциал за развитие и маркетинг на устойчиви, диверсифицирани, специфични за региона туристически продукти с по-висока добавена стойност.
- ☞ Мобилизиране на регионалните и местни технически и институционални възможности и ресурси за осъществяване на политики за регионално развитие.

ОПРР поставя стратегически акцент върху ограничен брой въпроси в отговор на потребността от изпълнение на целите на ЕС за постигане на растеж и трудова заетост в светлината на подновената Лисабонска стратегия, чрез използване на инструментите на политиката за сближаване и Стратегическите насоки на Общността за сближаване 2007–2013. Акцентът се поставя върху избрана комбинация от няколко стратегически области, попадащи главно в обхвата на първите основни насоки.

- ☞ ***Стратегията** на ОПРР е да се повиши конкурентноспособността и привлекателността на регионите и общините и да се намалят различията между и особено в рамките на шестте района за планиране на ниво NUTS II посредством подобряване на индустриалната, жилищната, социалната, екологичната и културна среда на градските райони и достъпността на селските райони по отношение на пътните, информационните и комуникационните, както и енергийните мрежи.*

Стратегията ще бъде изпълнена посредством пет приоритетни оси, както следва:

- Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие
- Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност
- Приоритетна ос 3: Устойчиво развитие на туризма

Приоритетна ос 4: Местно развитие и сътрудничество

Приоритетна ос 5: Техническа помощ

1.2. Институционална рамка за прилагане на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:

Управляващ орган на ОПРР е Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие” в Министерство на регионалното развитие и благоустройството. Управляващият орган носи отговорност за управлението на ОПРР, съгласно Регламент № 1083/2006 г.

Договарящ орган на ОПРР - Управляващият орган е и Договарящ орган, по смисъла на ПМС № 121/31.05.2007 г. за определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз.

Комитет за наблюдение на ОПРР одобрява критериите за избор на операции по ОПРР, осъществява наблюдение, одобрява корективни мерки и други функции, произтичащи от Регламент (ЕС) № 1083/2006 г. и ПМС № 182/21.07.2006 г.

Сертифициращ орган е дирекция “Национален фонд” в Министерство на финансите. Съгласно чл. 61 от Регламент (ЕС) № 1083/2006 г., Сертифициращият орган е отговорен за сертифициране на разходите, извършени от бенефициентите.

Одитен орган е Изпълнителна агенция „Одит на средствата от ЕС” към министъра на финансите. Съгласно чл. 62 от Регламент (ЕС) № 1083/2006 г., Одитният орган е отговорен за извършване на одити, за проверка на ефективното функциониране на системата за управление и контрол на оперативната програма.

Централно координационно звено е структурата, която координира и следи изпълнението на целите на НСРР в процеса на усвояване на средствата от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС в страната. Функциите на структурата се изпълняват от дирекции „Програмиране на средствата от ЕС”, дирекция „Мониторинг на средствата от ЕС” и „Информация и системи за управление на средствата от ЕС” в Администрацията на Министерския съвет.

1.3. Приоритетна ос 3 „Устойчиво развитие на туризма”

Настоящите насоки за кандидатстване по схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG161PO001/3.2-02/2011 „Подкрепа за развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите” са в рамките на приоритетна ос 3 на ОПРР „Устойчиво развитие на туризма”.

Приоритетна ос 3 попада в обхвата на сферата на действие на ЕФРР, посочена в чл. 4, т. 6 и 7 от Регламент(ЕО) 1080/2006 г.

Приоритетната ос цели повишаване на регионалния туристически потенциал за развитие и маркетинг на устойчиви и разнообразни, специфични за региона туристически продукти с висока добавена стойност и увеличаване на приноса на сектора към устойчивото регионално развитие.

Туризмът се счита за един от приоритетните сектори на българската икономика. Неговият потенциал се доказва от приноса му към брутния вътрешен продукт, износа и валутните приходи, както и от създаването на работни места. Анализът на развитието на българския туризъм сочи, че в сравнение с конкурентоспособността, качеството и диверсификацията на услугите на международния пазар, българският туризъм се причислява към средните нива на развитие спрямо страните с развит туристически сектор. Това налага:

- а) целенасочено и контролирано развитие на всички културни, природни, географски, социално-икономически и други ресурси в съответствие с препоръките на международните организации (ООН, Световната организация по туризъм), документите на Европейската комисия и други институции. Това касае опазването на околната среда, опазване и развитие на културното и историческо наследство, традициите, природните ресурси и т.н.

- b) развитие на националната, регионална и местна инфраструктура, свързана с туризма, с цел развитие на разнообразни форми на туризъм – морски, ски, културен, екологичен, селски, здравен (балнеоложки/спа) туризъм, както и развитие на човешкия ресурс в сферата на туризма
- c) ефективен маркетинг и реклама на българския туризъм и изградения имидж на страната като дестинация, предлагаща разнообразни и атрактивни туристически продукти в областта на устойчивия туризъм.

Страната разчита и в бъдеще ще продължава да разчита на морския и ски туризъм. Въпреки препоръките и добрите намерения да се развият алтернативи на традиционните туристически продукти, развитието на такъв вид туризъм (културен, екологичен, лечебен, приключенски и т.н.) е все още ограничено. Голяма част от регионите във вътрешността на страната са слабо популярни като туристически дестинации и е необходимо да се създаде положителна представа за тях. Същевременно развитите региони имат трудности с диверсификацията на продукта, разширяването на пазарните сегменти, осигуряването на по-големи печалби, удължаване на сезона и повишаване степента на заетост на легловата база. В допълнение, съществуващите атракции и продукти се рекламират поотделно, а не като част от един по-голям регионален продукт. Сътрудничеството и съвместните усилия за развитие на туризма на местно, регионално и национално ниво остават ограничени. В резултат на това много региони са развити предимно като „спирки“, а не като истински туристически дестинации и така не могат да осигурят по-дълъг престой на посетителите и свързаните с това икономически ползи.

Акцентът на приоритетна ос 3 е върху развитието на туристическия продукт по екологично и икономически устойчив начин, основано върху продуктово и пазарно разнообразие и по-пълно и по-равномерно използване на туристическия потенциал. Целта е да се допринесе за икономическото разнообразяване на регионите и да се осигурят възможности за устойчив растеж на регионално и национално ниво.

Допълнително ще бъде подпомогнато подобряването на бизнес средата за туризъм с цел да се предложат инвестиционни решения, които насърчават туризма и развитието на бизнеса чрез изграждане на туристически атракции, основани на културно-историческото и природно наследство и свързана с тях туристическа инфраструктура, популяризиране и модернизиране на туристическите обекти, разширяване и подобряване маркетинга на туристическите дестинации, увеличаване на пазарната информация в рамките на туристическата индустрия и политика, както и укрепване на партньорството между различните участници.

Без тази подкрепа очакваното ниво на развитие на туризма ще бъде постигнато на много по-късен етап и то не по такъв цялостен и допълващ начин, какъвто е предвиден в настоящата приоритетна ос.

Съществен елемент на приоритетната ос ще бъде максимизирането на въздействието на осъществяваните дейности чрез приоритетно подпомагане на по-големи проекти, които имат значителен принос за конкурентоспособността и генерирането на приход за регионите и за промяна в настоящата териториална структура на туризма.

Приоритетната ос отговаря на целите на НСРР, която акцентира върху богатото и разнообразно природно и културно наследство, отчита приноса на туризма за националния растеж и го възприема като основен елемент на местния потенциал и един от двигателите на регионалното и местно развитие. Така НСРР призовава към укрепване на регионалното измерение на продукта, поставяйки ударението върху ролята му за икономическата диверсификация, особено в селските райони, както и за опазване и използване на природното и културното наследство.

Всички документи, свързани с политиката по туризъм, включително Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма в България за периода 2009-2013 г., предвиждат развитие на устойчив туризъм като национален приоритет, както и диверсификация на продуктите и подобряване на маркетинга на дестинациите.

ОПРР кореспондира на стратегическите цели, които допринасят за изпълнението на основната цел на Стратегията за устойчиво развитие на туризма, а именно: позициониране на България като дестинация от по-висок клас на пазара на туристически услуги по отношение на качество и добавена стойност; подобряване на инфраструктурата на национално, регионално и местно ниво; унифицирано прилагане на националните стандарти и добри практики и въвеждане на иновации във връзка с продукти, технологии и човешки ресурси в туристическия сектор в България; опазване и подобряване на качеството на туристическите ресурси.

Сред основните критерии за избор на проекти в рамките на приоритетната ос са :

- Партньорство и регионален подход;
- Цялостност, стратегически подход за развитие и логично групиране на избираемите дейности за постигане на допълняемост и синергия в развитието на туризма.

1.4. Операция 3.2. „Развитие на регионалния туристически продукт¹ и маркетинг на дестинациите”

Специфичната цел на операция 3.2. е увеличаване броя на посетителите и продължителността на техния престой, подобряване на сезонното и териториално разпределение на туризма в различните райони и територии², основано на интегрирано управление и маркетинг на дестинациите и използване на различни средства, техники и системи, осигуряващи ефективна туристическа информация и маркетинг.

Тази операция е насочена към маркетинг на дестинациите и ще насърчава най-вече „меки” дейности. Целта ѝ е да разреши едновременно няколко основни проблема:

- Необходимост да се запазят настоящите позиции на традиционните международни пазари и да се **привлекат нови пазарни сегменти за специфичните продукти** и да се **използва потенциалното търсене на туризъм на вътрешния пазар**;
- Необходимост от **повече информация относно разнообразния туристически потенциал и предлагане** на българските туристически райони и зони, да се подобри техния имидж чрез използването на ефективни съвременни средства и техники за достигане до туристическите пазари;
- Необходимост от **логичен и съгласуван регионален подход** и/или национален продуктово базиран подход за подобряване на развитието и маркетинга на туристическите атракции, в подкрепа на усилията на отделни компании, местни власти и местни туристически организации от една страна, и на националния маркетинг на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма (МИЕТ), от друга;
- Необходимост да се използва съществуващият капацитет и да се **разширят и укрепят туристическите организации (особено регионалните) на основата на партньорство с местните власти**, които да развиват продукта съвместно и да извършват маркетинговите дейности за своите дестинации;
- Необходимост да се **подобри планирането и научната основа на политиката за регионално и местно туристическо развитие и маркетинг**, както и да се създаде

¹ Туристическият продукт е съвкупност от материални и нематериални компоненти на определена територия – ресурси, атракции, условия, инфраструктура, услуги, дейности, въображаеми представи и ценности, които носят ползи и са привлекателни за отделните групи потребители при задоволяване на техните потребности, мотивация и очаквания относно прекарване на свободното им време.

² За целите на настоящата схема понятието туристически район се разграничава от понятието район по смисъла на чл. 4, ал. 2 от Закона за регионалното развитие. Туристическият район е територия със специфични туристически характеристики, обособена с цел формиране на регионален туристически продукт и осъществяване на регионален маркетинг и реклама. Туристическите райони покриват цялата територия на страната и са съобразени с общинските административни граници, като територията на една община не може да бъде разделяна между два района и не може да принадлежи едновременно към два различни туристически района.

стабилна регионална база за ефективно участие на международните пазари (предвидено в операция 3.3.).

Необходимо е да се разработят и популяризират на пазара комплексни продукти на дестинациите, които да повлияят върху диверсифицирането на продукта и пазара и по-равномерното териториално и сезонно разпределение на туризма. Поради фрагментирания и разнороден характер на туристическата индустрия това може да бъде постигнато чрез съвместни действия, базирани на партньорство.

Целта на тази операция е да се насърчат инициативите в областта на регионалния маркетинг, т.е. в рамките на областта и нейната територия и извън нея, което в идеалния случай отговаря на туристически район (дадена област със специфични туристически характеристики). Операцията е отворена за местни маркетингови инициативи само дотолкова, доколкото те могат да имат регионално въздействие.

Регионалното сътрудничество, допълняемостта и синергията ще бъдат насърчавани активно под формата на съвместни усилия на развитите и по-слабо развитите области на регионален принцип. По този начин разработването и популяризирането на продукта ще отразява специфичните регионални особености, ще създава пазарни възможности за устойчиво развитие на туризма на регионално ниво и ще допълва националната маркетингова стратегия и дейности по операция 3.3. Ще бъдат насърчавани предложения, които подпомагат идентифицирането на широкомащабни регионални инвестиции по операция 3.1, основани на партньорството. Подкрепата не се ограничава само до по-слабо развитите туристически региони, тъй като потребностите от разнообразяване на продуктите и пазарите, намаляването на сезонността и др. не се отнасят само за тях. Най-развитите ареали няма да бъдат пренебрегнати и също ще получат подкрепа по тази операция.

2. ЦЕЛ НА НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ

Основната цел на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е на основата на интегриран подход **да развие регионални туристически продукти и да повиши ефективността на регионалния маркетинг.**

Конкретни цели:

- подкрепа за дестинации със значителен туристически потенциал, популяризиращи природното, културно и историческо наследство;
- икономическа диверсификация на съответната територия или регион;
- насърчаване на предлагането извън сезона, намаляване на сезонността и увеличаване на заетостта на легловата база;
- привличане на нови пазарни сегменти за специфичните регионални продукти и използване на потенциалното търсене на вътрешния пазар;
- използване на ефективни съвременни средства и техники за достигане до туристическите пазари.

Предложените проекти трябва да допринасят за:

- създаване на регионални продукти, обхващащи няколко общини и насърчаващи партньорството;
- допълване/подкрепа на маркетинговите, рекламните и информационните стратегии и дейности, предвидени на национално ниво, най-вече по операция 3.3.
- насърчаване на партньорството между местните власти и туристическите сдружения за подобряване качеството и пазарната стойност на туристическите продукти и съвместно маркетингово обслужване на туристическите дестинации

Постигането на целта ще се основава на следните обективно измерими индикатори:

Индикатори за въздействието:

- Нетни годишни приходи от вътрешен/ международен туризъм;
- Заетост на легловата база;
- Брой нощувки в съответната територия;
- Брой нощувки извън традиционния за съответната територия туристически сезон.

Индикатори за резултат:

- Нарастване на броя туристи в региона в резултат от дейностите по маркетинг на туристическия продукт;
- Нарастване на информираността на туристите в резултат от дейностите по маркетинг на туристическия продукт;
- Нарастване на информираността на туроператорите и туристическите агенции в резултат от дейностите по маркетинг на туристическия продукт;

Индикатори за продукт:

- Брой развити регионални туристически продукти;
- Брой реализирани рекламни/ комуникационни кампании;
- Брой участия в туристически борси, изложения и панаири.

2.1 Процедура за изпълнение на схемата за безвъзмездна финансова помощ

Процедурата за изпълнение на настоящата схема е в съответствие с ПМС №121/31.05.2007 г. за определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС:

1. с оглед фазите за кандидатстване – **открита процедура** - съгл. чл.12 (1), т.1;
2. с оглед начина на подбор на проектите – **процедура на конкурентен подбор на проекти** – съгл.чл.12 (4), т.1;
3. с оглед на сроковете за кандидатстване – **процедура с определен срок за кандидатстване** – съгл.чл.12 (7), т.1.

3. ОБЩ РАЗМЕР НА ФИНАНСОВИТЕ СРЕДСТВА ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ

Общият размер на средствата по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е, както следва:

Бюджетна линия	Размер на схемата (100%)	Размер на безвъзмездната финансова помощ към кандидата (95%)		Задължителен финансов принос на кандидата (5 %)
		Съфинансиране от ЕФРР (85%)	Финансиране от нац. бюджет (10 %)	
BG161PO001/3 .2-02/2011	6 051 292,57 лв. 3 093 976,76 евро	5 143 598,68 лв. 2 629 880,25 евро	605 129,26 лв. 309 397,68 евро	302 564,63 лв. 154 698,83 евро

Договарящият орган си запазва правото да не разпредели всички налични средства по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ при недостатъчен брой качествени предложения, отговарящи на предварително зададените критерии.

Размер на безвъзмездната финансова помощ по отделните проекти към настоящата схема:

За отделните проекти, които могат да бъдат финансирани по настоящата схема, важат следните размери на минимална и максимална стойност на безвъзмездна финансова помощ по ОПРР по проекта (100%):

- минимална сума на безвъзмездната финансова помощ: **200 000 лв.**
- максимална сума на безвъзмездната финансова помощ : **500 000 лв.**

Оценителната комисия си запазва правото да препоръча намаляване на размера на исканата безвъзмездна помощ по проектите, ако разходите са неоснователни и се считат за прекомерни.

ВАЖНО!!!

БЕЗВЪЗМЕЗДНАТА ФИНАНСОВА ПОМОЩ ПО ОПРР ПО ПРОЕКТА (100%) СЕ РАЗДЕЛЯ НА:

- 95 % - БЕЗВЪЗМЕЗДНАТА ФИНАНСОВА ПОМОЩ КЪМ КАНДИДАТА,
- 5 % - ЗАДЪЛЖИТЕЛЕН ПРИНОС НА КАНДИДАТА.

4. ПРАВИЛА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ

Тези насоки установяват правилата за представяне, оценка и изпълнение на проектите, финансирани по процедура за подбор на проекти с определен срок на кандидатстване, в съответствие с разпоредбите на ПМС № 121 /31.05.2007г. за определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.

Кандидатстването по настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ се осъществява посредством проектни предложения.

4.1. Правила по отношение на проекти, генериращи приходи

Безвъзмездната финансова помощ по настоящата схема не може да бъде предоставяна за дейности с цел или генериращи директни приходи за кандидата/ партньорите.

Проект, генериращ приходи, е всяка дейност, включваща предоставяне на услуга срещу заплащане, или дейност, която във всеки случай ще позволи на кандидатстващата организация да генерира приходи.

4.2. Режим на държавни помощи

Съществува **обща забрана за предоставянето на държавни помощи**³.

Държавна помощ е всяка помощ, предоставена от държавата или общината или за сметка на държавни или общински ресурси, пряко или чрез други лица, под каквато и да е форма, която нарушава или застрашава да наруши свободната конкуренция чрез поставяне в по-благоприятно положение на определени предприятия, производството или търговията на определени стоки, или предоставянето на определени услуги, доколкото се засяга търговията между държавите-членки на ЕС.

«Предприятие» по смисъла на чл. 107 от Договора за функциониране на Европейския съюз е всяка структура, ангажирана със стопанска дейност, независимо от правния й статут и начина й на финансиране⁴.

Юридическите лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) не са стопански субекти, според чл. 3, ал. 3 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел, но могат при определени условия да извършват допълнителна стопанска дейност. **Затова е вероятно за тях да са приложими разпоредбите за държавните помощи.** Това се отнася, както за ЮЛНЦ, учредени за общественополезна дейност, така и за ЮЛНЦ в частна полза.

Предвидени са няколко изключения от общата забрана за държавните помощи⁵. Така например, мярката е допустима, ако попада в обхвата на регламентите за минимална помощ „de minimis”. Минимална е помощта, която поради своя размер не нарушава и не застрашава конкуренцията или има незначително въздействие върху нея и поради това не се счита за държавна помощ по смисъла на дял 7, раздел 2 от Договора от Лисабон и Закона за държавните помощи. Уредбата на минималната помощ се съдържа в Регламент на Комисията (ЕС) № 1998/ 2006. Този регламент не се прилага за ограничен кръг отрасли и дейности⁶.

Безвъзмездно предоставяната финансова помощ в рамките на настоящата схема задължително трябва да отговаря на условията за държавни помощи, в случай, че партньор е ЮЛНЦ, което извършва допълнителна стопанска дейност. Разходите по настоящата схема попадат в режим „de minimis” съгласно Регламент (ЕО) 1998/ 2006 от 15 декември 2006 г. (ОВ, L 379(28.12.2006).

За да се ползва от **правилото „de minimis”, общият размер на безвъзмездната финансова помощ**, предоставен на ЮЛНЦ, извършващи стопанска дейност, **не трябва да надвишава левовата равностойност на 200 000 евро (391 166 лв.) за период от три последователни фискални години, независимо от формата на помощта и**

³ Чл.107 от Договора за функциониране на Европейския съюз. За повече информация виж http://www.stateaid-bg.com/finance/opencms/finance/eu_normi/index.html

⁴ Решение на Съда на ЕО от 23 април 1991 г., Klaus Hofner и Fritz Elser срещу Macrotron GmbH. Дело C-41/90 http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61990J0041, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61990J0041:BG:NOT>
Решение на Съда на ЕО, дело C-222/04 Cassa di Risparmio di Firenze <http://curia.europa.eu/jurispg/cgi-bin/form.pl?lang=en&Submit=Rechercher&alldocs=alldocs&docj+docj&docop=docop&docor=docor&docjo=docjo&numaff=C-222/04&datefs=&nomusuelldomaine=&mots=&resmax=100>

⁵ Виж чл.107, пар.2 и 3 от Договора за функциониране на Европейския съюз, както и вторичното законодателство.

⁶ Чл.1, пар.1 от Регламент на Комисията (ЕС) № 1998/ 2006: Регламентът не се прилага към помощите: за предприятия, осъществяващи дейности в отрасъл „рибарство и аквакултури”; осъществяващи дейност по първично производство на селскостопански продукти; осъществяващи дейност по преработка и реализация на селскостопански продукти, в определени случаи; за дейности по износа за трети страни или държави членки, в определени случаи; за помощите, предоставени в зависимост от използването на местни вместо вносни стоки; помощите, осъществяващи дейност в отрасъл „въгледобив”; осъществяващи сухопътни превози на товари и получаващи помощи за придобиване на товарни автомобили; помощите за предприятия в затруднение.

преследваните с нея икономически цели. Помощта трябва да бъде прозрачна, т.е. да позволява размерът ѝ да бъде изчислен предварително.

Управляващият орган на ОПРР изисква партньорът ЮЛНЦ да декларира дали извършва допълнителна стопанска дейност или не (**т. 1 от Приложение В3**).

Когато по процедурата участват като партньори ЮЛНЦ, които не извършват допълнителна стопанска дейност, тяхното финансиране по ОПРР няма да се третира като минимална помощ („de minimis”).

Когато ЮЛНЦ извършва допълнителна стопанска дейност, но декларира, че помощта по ОПРР няма да подпомага стопанската му дейност (**т. 2 от Приложение В3**), помощта по ОПРР няма да се третира като минимална.

Ако, обаче, безвъзмездната финансова помощ по ОПРР подпомага, дори индиректно и в бъдеще, стопанската дейност на даденото ЮЛНЦ, трябва да бъде спазено правилото de minimis. Това означава, че общият размер на всички получени минимални помощи (включително тази по ОПРР) не трябва да надвишава левовата равностойност на 200 000 евро (391 166 лв.) за периода от последните три фискални години (текущата фискална година и предишните две фискални години), независимо от формата, целта и източника на помощта. Това се декларира от партньора ЮЛНЦ в **т. 4 от Приложение В3**. Получените минимални помощи следва да се опишат в **т. 3 от Приложение В3**.

ВАЖНО!

Допустими бенефициенти по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ са **всички 264 общини на територията на Република България**. **Общините** са публични органи за местно самоуправление. Следователно ще се осъществява трансфер на държавен ресурс към публичен орган. Ще се финансират дейности, свързани с маркетинга на туристически дестинации, популяризиращи природното, културно и историческо наследство на съответния район. Няма да бъдат подкрепяни маркетингови и рекламни дейности за конкретни продукти частна собственост. Предоставянето на безвъзмездна финансова помощ по настоящата схема не нарушава конкуренцията на пазара на туристически услуги и не се явява държавна помощ. Създаденият туристически продукт ще бъде достъпен за всички участници на пазара на туристически услуги.

В случай, че предоставено на партньор ЮЛНЦ безвъзмездно финансиране има характер на минимална помощ, то той трябва да има предвид следното:

- в уведомлението за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ изрично ще бъде упоменато, че финансирането по ОПРР представлява минимална помощ, като това ще залегне и в договора.
- за партньора важи ограничителният таван за предоставяни минимални помощи от 200 000 евро (391 166 лв.) за период от три поредни фискални години⁷; затова той има задължението да декларира полученото по ОПРР финансиране при бъдещо кандидатстване за финансова помощ, предоставяна от органи на централната или местната власт и от държавни или общински ресурси.
- партньорът е длъжен да поддържа документацията относно получената минимална помощ за срок от три години след приключване на оперативната програма.⁸
- партньорът носи отговорност за верността на декларираните обстоятелства и подлежи на проверка от страна на европейските и националните контролни органи.
- при установени нарушения на правилата за държавни помощи, партньорът ще трябва да възстанови получените финансови средства заедно с дължимите лихви.

⁷ За предприятия в отрасъл «сухопътен транспорт» таванът на помощта е 100 000 евро.

⁸ Чл.3, пар.3 от Регламент на Комисията (ЕС) № 1998/ 2006.

4.3. Правила за допустимост по настоящата схема

Съществуват три вида критерии за допустимост, отнасящи се до:

- **Допустимост на кандидатите и партньорите**, т.е. организациите, които биха могли да кандидатстват за отпускане на безвъзмездна финансова помощ (4.3.1),
- **Допустимост на дейностите**, т.е. проектите, за които може да бъде отпусната безвъзмездна финансова помощ (4.3.2),
- **Допустимост на разходите**, които се включват при определяне размера на безвъзмездната финансова помощ (4.3.2.63).

4.3.1. Допустимост на кандидатите и партньорите

4.3.1.1. Специфични изисквания за допустимост на кандидата

Допустими кандидати по настоящата схема са:

Всички 264 общини на територията на Република България.

Кандидатите трябва:

- да са пряко отговорни за подготовката и управлението на проекта и да не са посредници;
- да имат опит и да могат да демонстрират своя капацитет за управление на дейности, съответстващи на дейностите, за които се кандидатства;
- да притежават стабилен и достатъчен финансов ресурс, за да се гарантира изпълнението на дейностите по проекта.

4.3.1.2. Партньорство и допустимост на партньорите

Допустими партньори по настоящата схема са:

- общините, посочени в т. 4.3.1.1;
- местни, регионални и национални туристически сдружения по смисъла на чл. 11, ал. 2, т. 1 от Закона за туризма⁹, регистрирани в Националния туристически регистър, и техни клонове.

В съответствие с изискванията на операция 3.2, настоящата схема се основава на **принципите на партньорство и регионален подход**. Обединението на партньори има за цел развитието на регионален туристически продукт, основан на природното, културно и историческо наследство.

Кандидатът по схемата **участва задължително в партньорство с още най-малко две общини.**

Всяка община може да участва като кандидат или партньор само в едно проектно предложение. Кандидат по схемата не може да изпълнява функциите на партньор в друго проектно предложение и обратно.

⁹ Съгласно чл. 11., ал. 1 от Закона за туризма в Република България могат да се създават туристически сдружения, регистрирани като юридически лица с нестопанска цел. Съгласно разпоредбите на ал. 2 сдруженията по ал. 1 се създават на **териториален** и професионален принцип и могат да бъдат:

1. **национални, регионални и местни сдружения;**

2. браншови и продуктови сдружения.

Съгласно дефинициите в § 1 от Допълнителните разпоредби на Закона за туризма:

«17. "Национално представено туристическо сдружение" е юридическо лице с нестопанска цел, което обединява:

а) най-малко 25 на сто от лицата, регистрирани за извършване на туристическа дейност, или

б) лицата, извършващи туристическа дейност най-малко в 25 на сто от категоризираните туристически обекти.

18. "Местно туристическо сдружение" е юридическо лице с нестопанска цел, което се създава на територията на една или повече съседни общини и обединява лица, извършващи туристически дейности, и други лица, имащи отношение към развитието на туризма на съответната територия.

19. "Регионално туристическо сдружение" е юридическо лице с нестопанска цел, което се създава на територията на една или повече съседни области и обединява местни туристически сдружения и други лица, имащи отношение към развитието на туризма.»

При избора на партньори-общини кандидатът следва да приложи стратегически обоснован подход и да осигури изпълнението на няколко условия:

- всяка от общините в партньорство трябва да има **обща териториална граница с поне една от останалите общини** в партньорството;
- територията на общините в партньорство следва да разполага със **сходни и/или допълващи се характеристики, които позволяват формиране на туристически район и общ регионален туристически продукт.**

При идентифицирана необходимост кандидатът **може да включи като партньор местно, регионално или национално туристическо сдружение или негов клон.**

Туристическо сдружение може да изпълнява ролята на **партньор в повече от едно проектно предложение по схемата.** Партньорската организация **трябва да разполага с достатъчен финансов и административен капацитет** за изпълнение на поетите ангажименти по проекта/ите.

Партньорите-туристически сдружения трябва:

- да бъдат регистрирани като юридически лица с нестопанска цел съгласно чл. 11, ал. 1 и ал. 2, т. 1 от Закона за туризма;
- да бъдат регистрирани в Националния туристически регистър, поддържан от МИЕТ;
- да бъдат учредени (съгласно съдебната им регистрация) **поне 12 месеца преди датата на публикуване на настоящата покана** за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ;
- **седалището и основното място на дейност на сдружението/ клона трябва да се намират в/ да обхващат общините в района на ниво 2¹⁰ на изпълнение на проекта, за да се гарантира местното ангажиране и съпричастност с проекта, както и устойчивост на резултатите и продължаване на дейностите по проекта;**
- при участие като партньори, в това число в повече от едно проектно предложение, да следят за спазването на **тавана за предоставяне на минимална помощ** съгласно т. 4.2 от настоящите насоки.

Партньорите участват при изпълнението на проекта, като направените от тях разходи в тази връзка са допустими по идентичен начин, както и разходите, направени от бенефициента.

В съответствие с чл. 7, ал. 1 и ал. 2 от ПМС №121/ 31.05.2007 г., партньорите **не могат да участват в процедурата за набиране на проектни предложения** или да получат безвъзмездна финансова помощ, ако:

- а) са обявени в несъстоятелност, са обект на открито производство по несъстоятелност, ликвидация, тяхната дейност е поставена под съдебен надзор, сключили са споразумение с кредитори, преустановили са стопанска дейност, са обект на производство, свързано с такива въпроси и се намират в подобна процедура съгласно националните закони и подзаконови актове;
- б) са осъдени за престъпление по служба с влязла в сила присъда;
- в) са признати за виновни за тежки правонарушения при упражняване на професионална дейност, доказани с всякакви средства, които Договарящият орган може да обоснове;
- г) не са изпълнили задълженията, свързани с плащане на вноски за социално осигуряване или плащане на данъци в съответствие с правните разпоредби на Република България;

¹⁰ Районите на ниво 2 се определят в съответствие с чл.4, ал.3. от Закона за регионалното развитие.

- д) са осъдени с влязла в сила присъда за измама, корупция, участие в престъпна организация или всякаква друга незаконна дейност, накърняваща финансовите интереси на Общностите;
- е) вследствие на друга процедура за възлагане на обществена поръчка или отпускане на безвъзмездна финансова помощ, финансирани от бюджета на Общностите, са били обявени в тежко нарушение, поради неизпълнение на своите договорни задължения;
- ж) са обект на конфликт на интереси;
- з) са представили умишлено документи с невярно съдържание при осигуряване на информацията, поискана от Договарящия орган като условие за участие в процедурата за кандидатстване за безвъзмездна финансова помощ, или не предоставят тази информация.
- и) член на управителен или контролен орган, както и временно изпълняващ такава длъжност, включително прокурист или търговски пълномощник, е свързано лице по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителната разпоредба на Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси с ръководителя на Управляващия/Договарящия орган;
- й) попадат в случаите по чл. 21 или 22 от Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси.

Изискванията по (а) - (й) се прилагат съответно и за всички лица, които са овластени да представляват партньора и са вписани в търговския регистър или в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел или са определени като такива в учредителния акт, когато тези обстоятелства не подлежат на вписване.

Партньорът трябва да приложи към документите за кандидатстване декларация, че не попада в нито едно от горепосочените обстоятелства (**Приложение В2**).

В съответствие с чл. 7, ал. 4 от ПМС №121/ 31.05.2007 г. горепосочените изисквания не се отнасят за кандидатите и за партньорите, които са бюджетни предприятия.

Кандидатите ще бъдат изключвани от участие в процедурата за подбор на проекти и отпускане на безвъзмездна финансова помощ, ако те или техните партньори са направили опит да получат поверителна информация или да повлияят на Оценителната комисия или на Договарящия орган в процеса на оценка по настоящата схема.

ВАЖНО!!!

Партньорствата, създадени за целите на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, не е необходимо да бъдат регистрирани в съда.

Кандидатът и всички партньори заедно подписват **Декларация за партньорство (Приложение Д) и Договор за партньорство в свободен текст**, уреждащ взаимоотношенията между кандидата и всички партньори по време на изпълнение на проекта. **В договора за партньорство следва задължително да бъдат посочени дейностите по проектното предложение на всеки от партньорите и разпределението на финансовите ангажименти между партньорите.**

4.3.1.3. Изпълнители от страна на бенефициента

Бенефициентът има право да сключва договори с изпълнители за осъществяването на дейности по проекта. При избора на изпълнители Бенефициентът прилага Закона за обществените поръчки и Правилника за неговото прилагане в случаите, когато се явява възложител по смисъла на Закона за обществените поръчки (ЗОП).

Когато не е възложител по смисъла на ЗОП, партньорът прилага процедурите за определяне на изпълнител съгласно ПМС № 55 от 12 март 2007 г. за условията и реда за определяне на изпълнител от страна на бенефициенти на договорена безвъзмездна финансова помощ от Структурните фондове на Европейския съюз, програма ФАР на Европейския съюз и от финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.

Бенефициентът може да делегира на партньора/ите изпълнение на дейности по проекта на обща стойност **не по-висока от 50% от общия размер на допустимите разходи по проекта.**

Договарящият орган ще осъществява предварителен, текущ и последващ контрол за спазване от страна на Бенефициента на процедурите за определяне на изпълнител. При представяне на искане за междинно или окончателно плащане от страна на Бенефициента, Договарящият орган ще извършва проверка на процедурите за определяне на изпълнител, с оглед признаване на разходите за съответната дейност, възложена на изпълнител.

4.3.2. Допустими дейности, за които може да се кандидатства

4.3.2.1. Продължителност:

Планираната продължителност на проекта **не може да надвишава 24 месеца.**

ВАЖНО!!!

Кандидатът трябва да има предвид и да включи в продължителността на проекта необходимото време за подготовка, съгласуване и провеждане на процедури като: провеждане на обществени поръчки за услуги и/или доставки, изпълнение на обществените поръчки, публичност, одит и отчетност по проекта и др.

4.3.2.2. Териториален обхват

Туристическите райони по настоящата схема се формират в рамките на територията на Република България.

Дейностите по настоящата схема се осъществяват на територията на Република България и на 10-те генериращи пазара за българския туризъм¹¹: Великобритания; Германия; Гърция; Румъния; Русия; Сърбия; Турция; Украйна; Чехия и Швеция.

4.3.2.3. Допустими дейности за финансиране

Допустимите дейности в подкрепа на предложения регионален туристически продукт са обособени в шест групи:

1. Разработване на туристически пакети и/или диверсификация на съществуващи такива;
2. Рекламни дейности, подготовка и разпространение на информационни и рекламни материали за туристическия район и туристическия продукт;
3. Участие в регионални, национални и международни туристически борси, изложения и панаири;
4. Изследвания на въздействието на осъществените маркетингови и рекламни дейности;
5. Организиране на експедиентски пътувания, посещения на пътнически агенти, туроператори, автори на пътеводители, журналисти;

¹¹ Изследване на МИЕТ по операция 3.3 на ОППР <http://www.mi.government.bg/bg/themes/prouchvaniya-i-analizi-za-turizma-v-balgariya-za-2010-g-652-323.html>

6. Подкрепа на дейности за обществено осведомяване и информационни услуги - комуникационни кампании за подобряване на осведомеността за природното, културно и историческо наследство и приноса на туризма към развитието на района, разпространение на подходяща информация сред туристическия бизнес, организиране на туристически форуми за насърчаване на ефективната двустранна комуникация, участие и ангажиране на местния бизнес в разпознаването и разрешаването на общи проблеми.

ВАЖНО !!!

ДЕФИНИЦИИ

За целите на настоящата схема понятието **туристически район** обхваща територия със специфични туристически характеристики, обособена с цел формиране на регионален туристически продукт и осъществяване на регионален маркетинг и реклама. Туристическите райони покриват цялата територия на страната и са съобразени с общинските административни граници, като територията на една община не може да бъде разделяна между два района и не може да принадлежи едновременно към два различни туристически района.

Регионалният туристически продукт е съвкупност от материални и нематериални компоненти на определена територия, формираща туристически район – ресурси, атракции, условия, инфраструктура, услуги, дейности, въображаеми представи и ценности, които носят ползи и са привлекателни за отделните групи потребители при задоволяване на техните потребности, мотивация и очаквания относно прекарване на свободното им време.

ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ ОТНОСНО ДОПУСТИМОСТТА НА ДЕЙНОСТИТЕ:

Проектните предложения по настоящата схема трябва да включват **задължителна комбинация от първите четири групи дейности (описаните по-горе групи 1, 2, 3 и 4)** – разработване на туристически пакети и/или диверсификация на съществуващите; рекламни дейности; участие в туристически борси, изложения и панаири; изследване на въздействието на осъществените маркетингови и рекламни дейности.

Дейностите по проектното предложение следва да се допълват и съчетават на базата на разумна логика. Дейностите трябва да **допринасят за развитието и маркетинга на регионалния туристически продукт, предложен за подкрепа в проектното предложение**. Няма да бъдат подкрепяни единични или разнородни, несвързани помежду си дейности, както и дейности, които не са насочени към регионалния туристически продукт по проекта.

Регионалният туристически продукт, който настоящата схема цели да развие, се основава на природното, културно и историческо наследство в съответния туристически район. Предлагаият регионален туристически продукт следва да **обхваща територията на общините в партньорство по проекта** (кандидат и партньори).

Проектните предложения по настоящата схема се **основават на предварително изготвени маркетингово проучване, анализ на потенциала и търсенето на регионалния туристически продукт и стратегия за неговата пазарна реализация**. Проектните предложения трябва да докажат, че са в състояние да допринесат за:

- ✓ подобряване на сезонното и териториално разпределение на туризма в съответния район;
- ✓ увеличаване броя на посетителите и продължителността на техния престой.

За целта кандидатите следва да разработят и представят **Концепция за развитие на регионалния туристически продукт**, която се основава на убедителни доказателства,

анализ на официални статистически данни, анализ на местни, регионални и национални туристически проучвания (включително анкетни проучвания сред туристите, туристическите агенции и туроператорите) и др. Анализът трябва да демонстрира участието на заинтересованите страни в дефинирането на регионалния туристически продукт. Процесът на разработване на продукта трябва да бъде прозрачен и информиран.

Проектните предложения следва да демонстрират **значителен принос за повишаване на конкурентоспособността на района и нарастването на ползите от туризма.**

Проектните предложения трябва да бъдат част от или да се **вписват в стратегическата рамка на план/ програма/ стратегия за развитие на туризма или за икономическо развитие (в частта туризъм) на целевата територия на надобщинско равнище.** Кандидатът трябва да представи заедно с проектното предложение извадка от съответния планов документ.

Предложените дейности в проектните предложения следва да се **вписват в рамката на стратегическите документи в сектора: Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма в България за периода 2009 – 2013 г. и когато е приложимо Стратегическия план за развитие на културния туризъм в България, 2009 г.**

Кандидатът трябва да осигури **съответствие на предлаганите дейности с националната политика в областта на туризма.** Дейностите по проектните предложения трябва да допълват и надграждат, но не и да дублират **дейностите на МИЕТ по операция 3.3 на ОПРР.**

Информация относно националната политика в сферата на туризма и стратегическите документи в сектора може да намерите на информационния портал на МИЕТ в секция „Туризъм“ на адрес: <http://www.mi.government.bg/bg/themes-c240.html>. Информация за проектите, които се осъществяват от МИЕТ в рамките на схема BG161PO001/3.3-01/2008 "Подкрепа за ефективен национален маркетинг на туристическия продукт и подобряване на информационното обслужване" по ОПРР може да откриете на същия портал: <http://www.mi.government.bg/bg/themes-c244.html>.

Кандидатът следва да докаже **устойчивост на направените интервенции по проекта, в т.ч. изпълнение на следните задължителните дейности по проекта:** рекламни дейности, участие в туристически борси, изложения и панаири и изследване на въздействието на маркетинговите и рекламни дейности, **в период до 1 година след приключване на дейностите по проекта.** В рамките на тази 1 година кандидатът следва да осигури изпълнението на задължителните дейности в обема, в който са заложи като резултат по проекта по ОПРР.

СПЕЦИФИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ ОТНОСНО ДОПУСТИМОСТТА НА ДЕЙНОСТИТЕ:

1. Дейностите от група 2 „Рекламни дейности, подготовка и разпространение на информационни и рекламни материали за туристическия район и туристическия продукт,“ следва задължително да включват описание на средствата и каналите за разпространение на всеки от разработените рекламни и информационни материали сред целевите групи (филми, клипове, печатни и електронни материали и т.н.);
2. Дейностите по проектното предложение, които допълват задължителните такива, а именно дейностите от група 5 и 6, не могат да надвишават 20 % от преките допустимите разходи по проектното предложение, финансирани с безвъзмездната финансова помощ по проекта (100%);
3. Дейностите по изследване на въздействието на обществените маркетингови и рекламни дейности (група 4) не могат да надвишават 10 % от маркетинговите и информационни дейности, финансирани с безвъзмездната финансова помощ по проекта (100%) (групи 2, 3, 5 и 6 от списъка с допустими дейности);

4. За целите на настоящата схема **дейността по разработване на туристически пакети включва разработване на маршрути за посещения на база разработения туристически продукт** (карти с маршрути, програми за посещения по дни с описание на обектите и други).
5. Туристическите пакети не могат да включват атракции извън обхвата на туристическия район.
6. Отделните туристически пакети се базират на подходяща комбинация от атракции на територията на повече от една община в туристическия район.
7. Туристическите пакети трябва да бъдат комуникирани, както следва:
  - a. популяризиране сред регистрирани туроператори с цел включването им в туристическите пакети на туроператорите;
  - b. разпространяване сред целевите групи под формата на печатни материали или електронни материали в мрежата;
  - c. други иновативни канали за комуникация, отчитайки допустимия обхват на разходите по настоящата схема съгласно т. 4.3.3 от Насоките за кандидатстване.
8. В проектното предложение следва да бъдат посочени конкретните туристически борси, изложения и панаири, в които кандидатът и неговите партньори ще вземат участие. Същите следва да бъдат определени и аргументирани на база анализа на търсенето на продукта и стратегията за неговата пазарна реализация в рамките на Концепцията за развитие на регионален туристически продукт.
9. При осъществяване на дейност участие в туристически борси, изложения и панаири допустими участници са щатни служители на кандидата/ партньора в направление туризъм. Участие в туристическа борса/ изложение/ панаир може да вземе до 1 служител от всеки участник в партньорството (кандидат и партньори).
10. Не се допускат дейности, свързани с развитието на регионален туристически продукт, основан на обекти/ услуги на частни предприемачи. Туристическите пакети, рекламните и информационни материали по проектното предложение не трябва да съдържат търговски марки и наименования на физически и юридически лица, предлагащи услуги в туристическия район;
11. Разработването на маркетингови проучвания и стратегии за реализацията на регионалния туристически продукт е допустимо само в подготвителната фаза на проектното предложение.
12. Не се допуска разработването на интернет страници и портали на туристическия район и регионалния туристически продукт, както и интернет-базирани регионални системи за информация и разпространение. Допустимо е туристическият район и неговият продукт да бъдат популяризирани чрез публикации и реклама в специализирани интернет страници и електронни медии.
13. В проектното предложение не могат да бъдат включвани дейности за инвентаризация и оценка на туристическите ресурси, средства и услуги в района и създаването на бази данни за туризма в района. Такива дейности няма да бъдат финансирани.

При разработването на проектното предложение кандидатите задължително трябва да предвидят в изпълнението дейности за:

- **Одит на проекта** – одитът на проекта трябва да бъде извършен от регистриран одитор, член на Института на дипломираните експерт-счетоводители или от

фирма за одит, като докладът за одит трябва да бъде приложен към окончателния финансов отчет на проекта;

- **Дейности за осигуряване на публичност и информираност** – съгласно чл. 6 от Общи условия към финансираните по Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013 г. договори за безвъзмездна финансова помощ и Насоките за осъществяване на мерките за информация и публичност, изготвени от Управляващия орган (Приложение 3 към настоящите насоки). С оглед осигуряване на публичността и информирането на обществеността относно финансовия принос на ЕС за реализацията на проекта е необходимо проектното предложение да предвижда пресконференция/ конференция/ кръгла маса по повод стартирането на проекта, както и подобно събитие при приключване на проекта за оповестяване резултатите от реализацията му.

4.3.2.4. Недопустими дейности/проекти за финансиране по настоящата схема са:

- Дейности, генериращи директни приходи за кандидата/ партньорите;
- Развитие на туристически продукти, които се основават на обекти/услуги частна собственост;
- Строително-монтажни работи;
- Доставка на оборудване, обзавеждане, съоръжения и нематериални активи;
- Принос в натура от страна на кандидат/ партньор по проекта;
- Дейности, свързани с политически партии;
- Благотворителни дарения;
- Дейности (разходи за дейности), финансирани от националния бюджет, програми на Общността или други донорски програми.

4.3.2.5. Брой предложения за безвъзмездна финансова помощ на кандидат

ВАЖНО!

Всеки кандидат може да представи само едно проектно предложение по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

В случай, че кандидат представи повече от едно проектно предложение по схемата, то всички негови предложения ще бъдат изключени от процедурата по оценка.

Всяка община може да участва като кандидат или партньор само в едно проектно предложение. Кандидат по схемата не може да изпълнява функциите на партньор в друго проектно предложение и обратно.

ВАЖНО!!!

Бенефициенти и партньори-общини по договори за безвъзмездна финансова помощ по схема BG161PO001/3.2-02/2011 „Подкрепа за развитие на регионалния туристически продукт” не могат да участват като кандидати и партньори по настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ.

Кандидатите и партньорите-общини по настоящата схема следва да гарантират липсата на припокриване и дублиране с дейности по схема BG161PO/3.1-02/2009 “Подкрепа за развитието на туристически атракции” и схема BG161PO/3.1-03/2010 “Подкрепа за развитието на природни, културни и исторически атракции” по Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013 г.

Разходи за проект, подпомаган по други европейски програми и други донори, както

и по национални програми с публично финансиране, не могат да бъдат едновременно допустими и за финансова помощ по настоящата процедура за същите дейности (разходи). Следователно кандидат, подпомаган по други европейски програми и други донори, както и по национални програми с публично финансиране, може да кандидатства по настоящата процедура за безвъзмездна помощ единствено за други, нефинансирани по тези програми, дейности (разходи).

Разграничението със сходни проекти на кандидата/ партньорите следва да бъде ясно описано и обосновано в точка «Свързани дейности» във Формуляра за кандидатстване (Приложение А1).

4.3.2.6. Степен на готовност/ зрялост на проекта

Кандидатите задължително представят към Формуляра за кандидатстване **Концепция за развитие на регионален туристически продукт**. Документът трябва да съдържа следната информация:

1. Описание на туристическия район:

- обосновка за избора на партньорство и обособяването на туристическия район, включително описание на сходни и допълващи се туристически ресурси, инфраструктура със значение за туризма и др.;
- описание на основните и допълнителни туристически услуги в района (категория, капацитет и състояние на заведения за хранене и настаняване, допълнителни услуги);
- информация за транспортна достъпност до и в рамките на района (описание на транспортната мрежа и нейното състояние за достъп до района и по самия маршрут на туристическия продукт);
- обосновка за значението на туризма за икономическото развитие на района (дъл на туризма в структурата на икономиката на района),

2. Предложение за регионален туристически продукт:

- дефиниране на регионален туристически продукт, който ще бъде предмет на маркетинг и реклама в рамките на проекта;
- кратко описание и анализ на туристическите атракции и услугите в туристическия район, които дават основание за избор на конкретния регионален продукт, включително информация за степента на социализация на атракциите;
- бранд на туристическия район – предложение за име и символ, които идентифицират туристическия продукт и го разграничават от тези на конкурентни туристически райони.

3. Маркетингово проучване и анализ на потенциала и търсенето на продукта

- текущо и потенциално търсене на продукта в района – резултати от проведени местни, регионални и национални туристически проучвания, анализ на първични и/или вторични данни за търсенето на продукта (информация за брой и профил на посетителите, продължителност на престоя и др.);
- готовност на туристически агенции и туроператори да предлагат туристическия продукт на района (на база допитване до туристически агенции и туроператори и/или писма за подкрепа);

4. Стратегия за пазарната реализация на туристическия продукт

- избор и обосновка за избора на целеви пазари и сегменти на регионалния туристически продукт, дефиниране на профил на туристите – целевите пазари и

сегменти се определят в рамките на вътрешния пазар и 10-те генериращи пазара¹² за българския туризъм, като изборът им се обосновава с оглед резултатите от проучването и анализа на търсенето на регионалния туристически продукт по проекта;

- анализ на нуждите на целевите групи на регионалния туристически продукт (туристи, туроператори и туристически агенции);
- предложения за ефективни съвременни средства, техники и канали за достигане до целевите пазари - анализ и обосновка за избора на рекламни и маркетингови дейности (реклама, рекламни и информационни материали, туристически борси, промоционални събития, турове и др.) съобразно нуждите на целевите групи и потенциала на продукта;
- предложения/ мерки за ограничаване на сезонността на база регионалния туристически продукт;
- предложения/ мерки за удължаване на престоя на туристите в района на база регионалния туристически продукт;
- аргументирана прогноза (базирана на статистически данни и анализ на тези данни) за нарастване на броя туристи в района в резултат от реализацията на маркетинговите и рекламни дейности;

5. Обсъждане със заинтересованите страни

- описание на проведените обсъждания на Концепцията със заинтересованите страни – общественост, туристически сдружения, туроператори и други представители на туристическия сектор;
- информация за постигнатите резултати от обсъжданията и тяхното отразяване в окончателния вариант на Концепцията.

ВАЖНО !!!

Концепцията следва да се основава на убедителни доказателства, местни, регионални и национални източници или документи, както и официални статистически данни и информация.

Готовността на туроператорите и туристическите агенти да предлагат туристическия продукт на района се доказва посредством реализирано анкетно допитване, писма за подкрепа и други подходящи средства.

Целевите пазари на туристическия продукт следва да се дефинират въз основа на резултатите от анализа на търсенето и потенциала на продукта, като същите определят териториалния обхват на дейностите по проекта. Оценителната комисия си запазва правото да отхвърли разходите за дейности, чийто териториален обхват не е аргументиран убедително в Концепцията.

Дейностите в проектното предложение следва да бъдат формулирани въз основа на предложените в Концепцията ефективни съвременни средства, техники и канали за достигане до туристическите пазари.

Обсъждането със заинтересованите страни се доказва с подходящи материали, включително такива, демонстриращи резултатите от обсъжданията – копия и обобщение на анкетни карти, протоколи от срещи, кръгли маси, присъствени списъци и др.

¹² Великобритания; Германия; Гърция; Румъния; Русия; Сърбия; Турция; Украйна; Чехия и Швеция, съгласно изследване на МИЕТ по операция 3.3 на ОПРР <http://www.mi.government.bg/bg/themes/prouchvaniya-i-analizi-za-turizma-v-balgariya-za-2010-g-652-323.html>

4.3.3. Допустими разходи: разходи, които се признават при отпускане на безвъзмездна финансова помощ

При предоставяне на безвъзмездната финансова помощ ще бъдат взети под внимание само „допустимите разходи“. Бюджетът представлява, както предварителна оценка на очакваните разходи, така и максимален размер на „допустимите разходи“. Единичните стойности на допустимите разходи трябва да се базират на нормативно определени размери или на реални пазарни цени.

Допустимите разходи не трябва да противоречат на:

- правилата, описани в *Регламент (ЕО) №1080/2006г.* на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие и за отмяна на Регламент (ЕО) №1783/1999г., *Регламент (ЕО) №1083/2006г.* на Съвета относно определянето на общи разпоредби за Европейския регионален фонд, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999г., *Регламент на ЕК (ЕС) № 1685/2000 г.* за приемане на подробни правила за изпълнението на Регламент (ЕС) № 1260/1999 г. на Съвета относно приемливостта на разходи за дейности, съвместно финансирани от Структурните фондове на ЕС,
- ПМС № 62/ 21.03.2007 г. за приемане на национални правила за допустимост на разходите по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, за финансовата рамка 2007-2013 г., и
- ПМС № 245/ 09.10.2007 г. за приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Регионално развитие“, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие, за финансовата рамка 2007-2013 г.

За да се считат за допустими, разходите трябва:

- 1) да са необходими за изпълнението на проекта, да са заложи в договора по смисъла на чл. 3 от ПМС №121/ 31.05.2007 г. и да отговарят на принципите за добро финансово управление – икономичност, ефикасност и ефективност на вложените средства;
- 2) да са действително извършени, като тяхното възникване да бъде отчетено въз основа на първични счетоводни документи или други документи с еквивалентна доказателствена стойност съгласно националното законодателство;
- 3) да са действително платени и отчетени през периода за допустимост на разходите по чл. 3 от ПМС №245/ 09.10.2007г.;
- 4) да са отразени в счетоводната и данъчна документация на бенефициента и да могат да бъдат проследени въз основа на ефективно функционираща одитна пътека;
- 5) да могат да се установят и проверят, и да бъдат подкрепени от оригинални разходооправдателни документи;
- 6) да не са финансирани по друг проект, програма или друга финансова схема, финансирана от публични средства на националния или европейския бюджети;
- 7) разходите, свързани с изпълнението на договори за доставка на стоки и предоставяне на услуги, ако договорите са сключени при спазване изискванията на националното законодателство за възлагане на обществени поръчки и разпоредбите на ПМС № 55/ 12.03.2007 г.

Период на допустимост на разходите

Общият период на допустимост на разходите по Оперативната програма се определя съгласно чл. 3, ал. 1 от ПМС № 62/ 21.03.2007 г. и чл. 3 от ПМС №245/09.10.2007 г., а именно **от 01.01.2007 г. до 31.12.2015 г.**

Преки допустими разходи

Преките допустими разходи съгласно ПМС № 245/ 09.10.2007 г. са свързани с изпълнението на дейностите по сключени договори, обобщени в следните основни групи:

- разработване на проучвания и анализи, маркетингови стратегии, концепции и програми (допустими единствено на етап подготовка на проектното предложение в рамките на Концепцията за развитие на регионален туристически продукт);
- предоставяне на консултации, разходи за изработване и разпространение на информационни, маркетингови и рекламни материали, реклама в медиите, промоционални прояви;
- участие в събития (международни, национални или регионални туристически борси, изложения, панаири),
- организиране на събития (експедиентски пътувания; посещения на пътнически агенти, туроператори, автори на пътеводители, журналисти; туристически форуми; конференции; работни срещи),
- мониторинг на ефективността на маркетинговите дейности – **до 10 % от маркетинговите и рекламни дейности, финансирани от безвъзмездната финансова помощ по проекта (100%);**
- разработване на документация за процедура за определяне на изпълнител;
- разходи за услуги, които са пряко свързани с проекта, съфинансиран от Оперативната програма, и са необходими за неговата подготовка и изпълнение, като транспорт, наеми, дизайнерски, информационно-технологични, консултантски, правни и нотариални, изследвания и експертни, финансово-счетоводна проверка и други услуги - **до 3 % от преките допустими разходи по проекта, финансирани от безвъзмездната финансова помощ по проекта (100%);**
- разходи за дейности по информиране, публичност и визуална идентификация на проекта, съфинансиран по Оперативната програма - **до 1% от преките допустими разходи по проекта, финансирани от безвъзмездната финансова помощ по проекта (100%);**
- разходи за одит – тези разходи могат да бъдат **до 1% от общите допустими разходи по проекта, финансирани от безвъзмездната финансова помощ по проекта (100%);**

ВАЖНО!

Разходите за разработване на Формуляр за кандидатстване и Концепция за развитие на регионалния туристически продукт общо не могат да надвишават сумата от **15 000 лв. без ДДС.**

Разходите за разработване на туристически пакети се бюджетира в рамките на разходна група „предоставяне на консултации, разходи за изработване и разпространение на информационни, маркетингови и рекламни материали, реклама в медиите, промоционални прояви“. Разходите за консултации по разработване на туристически пакети не могат да надвишават сумата от **25 000 лв. без ДДС.**

Разходите за мониторинг на ефективността включват всички присъщи за тази дейност разходи, а именно проучване, събиране и анализиране на данни за изготвяне на обоснована преценка за въздействието на маркетинга и рекламата на продукта върху целевите групи.

Разходите за разработване на лого и слоган не могат да надвишават **5 000 лв. без ДДС**

Максималните стойности по отделните разходи, посочени по-горе, са без ДДС.

ВАЖНО!

Разходите за изпълнение на дейностите по проекта следва да бъдат описани подробно в таблица 4 от бюджета на проекта (Приложение Б). Описът трябва да бъде ясен и детайлен и да демонстрира връзката с очакваните продукти от всяка дейност.

За всеки разход кандидатът следва да представи финансова обосновка, която да алгоритъма за формиране на единичните цени, изборът на мерни единици и количества.

Допустими разходи за човешки ресурси:

- разходи за възнаграждения на лица, пряко ангажирани с дейности по управлението и/или изпълнението на проекта, включително дължимите осигурителни вноски,
- разходи за командировки (пътни, дневни и квартирни) на лица, пряко ангажирани с дейности по управлението и/или изпълнението на проекта в страната и чужбина при положение, че са извършени и отчетени в съответствие с приложимата нормативна уредба в тази област;

Разходите за човешки ресурси не трябва да надвишават 10 % от стойността на преките допустими разходи по проекта, финансирани от безвъзмездната финансова помощ по проекта (100%).

ВАЖНО!!!

Кандидатът може да включи в екипа по проекта само физически лица.

Разходите за възнаграждения на физическите лица трябва да се отчитат само и единствено в Раздел 1 „Допустими разходи за организация и управление” на Бюджета.

При условие, че дейността по управлението на проекта се възлага на външни за кандидата или партньора лица и цената на извършваната услуга попада в стойностните граници, посочени в ЗОП, за бенефициента ще възникне задължение за спазване съответните разпоредби на ЗОП.

Ако дейностите по управление на даден проект се изпълняват от служители на бенефициента, за него не възниква задължение за провеждане на процедура по ЗОП, тъй като изпълнението се извършва в самата организация. В този случай при определяне на възнагражденията на членовете на екипа бенефициентът следва да спазва ПМС №330/ 05.12.2011 г. за допълнение на ПМС №62 на МС от 2007 г. за приемане на национални правила за допустимост на разходите по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС, за финансовата рамка 2007-2013 г. и Указанията за регламентиране, планиране и отчитане на възнагражденията на лицата, наети във връзка с изпълнението на проектите, финансирани по ОПРР (публикувани на сайта на ОПРР, www.bgregio.eu. Рубрика „Изпълнение на договори”, подменю „Указания за изпълнение на договори”.

Специфични допустими разходи

Невъзстановим данък добавена стойност, съгласно Указание на Министерство на финансите № 91-00-502/27.08.2007г. за третиране на ДДС като допустим разход при изпълнение на проекти по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС (**Приложение И от Насоките за кандидатстване**).

Бенефициентът определя ДДС като невъзстановим, когато:

1. бенефициентът не е регистриран по ЗДДС;
2. бенефициентът е регистрирано лице по чл. 99 и чл. 100, ал. 2 по ЗДДС;

3. бенефициентът е регистрирано лице по ЗДДС на основание, различно от посоченото в т. 2, и стоките и услугите, финансирани по настоящата схема са предназначени за:
  - извършване на освободени доставки по глава четвърта по ЗДДС, или
  - безвъзмездни доставки, или за дейности, различни от икономическата дейност на лицето.
4. бенефициентът е регистрирано лице по ЗДДС и правото на приспадане на данъчен кредит за получените стоки и услуги, финансирани по настоящата схема, не е на лице на основание чл. 70, ал. 1, т. 4, 5 от ЗДДС.

4.3.4. Недопустими разходи

Недопустими разходи по схемата за безвъзмездна финансова помощ са недопустимите разходи съгласно правилата за Структурни фондове на ЕС: (Регламент (ЕО) №1080/2006г. на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие и за отмяна на Регламент (ЕО) №1783/1999г., Регламент (ЕО) №1083/2006г. на Съвета относно определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999г., Регламент на ЕК (ЕС) № 1685/2000 г. за приемане на подробни правила за изпълнението на Регламент (ЕС) № 1260/1999 г. на Съвета относно приемливостта на разходи за дейности, съвместно финансирани от Структурните фондове на ЕС, Постановление на Министерски съвет № 62 от 21 март 2007 г., както и Постановление №245/ 09.10.2007 г. за приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Регионално развитие”, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие, за финансовата рамка 2007-2013г.

Недопустими разходи съгласно разпоредбите на ПМС № 62/21.03.2007г и ПМС 245/09.10.2007г.

1. разходи, за които вече е получавана публична безвъзмездна помощ от националния или европейския бюджети, дори и частично;
2. разходите, определени за недопустими съгласно чл. 4, ал. 13 и чл. 9, ал. 1 на ПМС № 62/21.03.2007г.;
3. разходи по договори за услуги, свързани със следните договори с подизпълнители (чл. 8, ал. 3 на ПМС 245/09.10.2007г):
  - договори с подизпълнители, които увеличават разходите за изпълнение на дейността, без да създават добавена стойност;
  - договори с посредници и консултанти, в които плащането е определено като процент от общия разход за дейността, освен ако конкретният бенефициент може да докаже, че плащането се отнася за действително извършената работа или услуга;
4. разходи за лихви, разходите за финансови трансакции, комисионните и загубите от курсови разлики при обмяна на чужда валута, и други чисто финансови разходи;
5. други данъци и такси, с изключение на случаите, предвидени в чл. 7, т. 11 на ПМС 245/ 09.10.2007г.;
6. разходи за покриване на възможни бъдещи загуби или дългове;
7. възстановим данък добавена стойност съгласно чл. 9, ал. 1 на ПМС № 62/ 21.03.2007 г.

Специфични недопустими разходи по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ са:

- Разходи за строително-монтажни работи;
- Разходи за закупуване на съоръжения, оборудване, обзавеждане и нематериални активи;
- Направеният от бенефициента/ партньора **принос в натура** не представлява действителен разход и **не се счита за допустим**. Този принос няма да бъде зачитан за съфинансиране от страна на бенефициента/ партньора по настоящата схема.

ВАЖНО!!!

Размерът на безвъзмездната финансова помощ е дължим до размера на сертифицираните допустими разходи. Извършените от бенефициента/ партньора недопустими разходи не подлежат на възстановяване.

5. НАЧИН НА КАНДИДАТСТВАНЕ

Кандидатстването по настоящата схема се осъществява изцяло по електронен път чрез Модула за електронни услуги на Информационната система за управление и наблюдение на Структурните инструменти на Европейския съюз в България (ИСУН).

5.1 Списък на документите за кандидатстване по настоящата схема

Кандидатите, които желаят да участват с проектни предложения в настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ, трябва да използват Формуляра за кандидатстване и съответните приложения към него, публикувани на интернет адреси: www.mrrb.government.bg, www.bgregio.eu и www.eufunds.bg и налични в Модула за електронни услуги на ИСУН: <https://eumis.government.bg/>.

Кандидатите по схемата за безвъзмездна финансова помощ следва да представят.

Основни документи:

- 1) Формуляр за кандидатстване – основна информация (**Приложение А**);
Подава се в оригинал, файл формат MS Excel, подписан с електронен подпис от кандидата.
- 2) Формуляр за кандидатстване – подробно описание на проектното предложение (**Приложение А1**);
Подава се в оригинал, файл формат MS Word, подписан с електронен подпис от кандидата.
- 3) Концепция за развитие на регионалния туристически продукт (**Приложение А2**);
Подава се в оригинал, файл формат MS Word, подписан с електронен подпис от кандидата.
- 4) Доказателствени материали относно проведеното публично обсъждане на предлагания регионален туристически продукт (видовете материали са по избор на кандидата);
Подава се в сканиран формат, подписан с електронен подпис от кандидата.
- 5) Бюджет на проекта – **Приложение Б** към Насоките за кандидатстване (включва 6 таблици: Таблица 1: Общи допустими разходи, Таблица 2: Източници на финансиране, Таблица 3: Опис на дейностите за публичност на проекта, Таблица 4: Детайлен опис на основните дейности по проекта, Таблица 5 Финансова обосновка на разходите по проекта, Таблица 6: Проверка за процентното съотношение);

Подава се в оригинал, файл формат MS Excel, подписан с електронен подпис от кандидата.

- 6) Декларация, че проектът не е финансиран от други източници на ЕС **(Приложение В1)**;

Попълва се и се подписва от кандидата на хартиен носител. Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

- 7) Декларация по чл. 7, ал.1 и 2 от ПМС №121/ 31.05.2007 г **(Приложение В2)**

Подава се от партньори туристически сдружения.

Попълва се от всички лица, които са овластени да представляват партньора и са вписани в търговския регистър или в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел или са определени като такива в учредителния акт, когато тези обстоятелства не подлежат на вписване, както и от членовете на управителни и контролни органи и временно изпълняващи такава длъжност, включително прокуриснт или търговски пълномощник.

Попълва се и се подписва от всеки член на Управителен и Контролен орган на партньора на хартиен носител. Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

- 8) Декларация за минимални помощи **(Приложение В3)**

Попълва се и се подписва от партньори туристически сдружения на хартиен носител. Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

- 9) Декларация за липса на дублиране с дейности по схема BG161PO/3.1-02/2009 "Подкрепа за развитието на туристически атракции" и BG161PO/3.1-03/2010 "Подкрепа за развитието на природни, културни и исторически атракции" по Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013 г. **(Приложение В4)**

Попълва се и се подписва от кандидата и партньорите на хартиен носител. Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

- 10) Декларация, че проектът не генерира приходи **(Приложение В5)**

Попълва се и се подписва от кандидата на хартиен носител. Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

- 11) Декларация, че в туристическите пакети, рекламните и информационни материали по проекта няма да бъдат включвани търговски марки и наименования на физически и юридически лица, предлагащи услуги на територията на туристическия район **(Приложение В6)**

Попълва се и се подписва от кандидата на хартиен носител. Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

- 12) Автобиография на ръководителя на проекта **(Приложение Г)**;

Попълва се и се подписва от предложеното за ръководител на проекта лице, Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

- 13) Декларация за партньорство **(Приложение Д)**;

Декларацията се подписва и подпечатва от кандидата и всички партньори на хартиен носител. Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

- 14) Договор за партньорство, подписан и подпечатан от кандидата и всеки един от партньорите;

Договорът се подписва и подпечатва от кандидата и всички партньори на хартиен носител. Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

Договорът съдържа задължително информация относно разпределението на дейностите и финансовите ангажименти между партньорите. Размерът на финансовия дял на всеки партньор следва да се базира на решението на съответния Общински съвет.

- 15) Подходяща извадка/извлечение от план/програма/стратегия за развитие на туризма или икономическо развитие (в частта туризъм) за целевата територия на надобщинско равнище;

Документът се сканира и се подава, подписан с електронен подпис от кандидата.

- 16) Решение на съответния Общински съвет за:

- кандидатстване с проект по настоящата схема,
- осигуряване на 5 % собствен принос или в съответния размер в случай, че е разпределен между партньорите,
- изпълнение на задължителните дейности по проекта (рекламни дейности, участие в туристически борси, изложения и панаири, и изследване на въздействието на маркетинговите и рекламни дейности) в период до 1 г. след приключване на дейностите по проекта

Решението се представя от кандидатите и партньорите-общини по проекта.

Документът се сканира и се подава, подписан с електронен подпис от кандидата.

- 17) Декларация от партньор-туристическо сдружение (ако е приложимо) за:

- осигуряване на собствен принос в съответния размер в случай, че е разпределен между партньорите,
- изпълнение на задължителните дейности по проекта (рекламни дейности, участие в туристически борси, изложения и панаири, и изследване на въздействието на маркетинговите и рекламни дейности) в период до 1 г. след приключване на дейностите по проекта

Декларацията се представя от партньорите-туристически сдружения по проекта. Размерът на собствения принос се декларира от партньора в размера съгласно разпределението в договора за партньорство.

Декларацията се попълва и подписва от партньора на хартиен носител. Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

- 18) Регистрация по ЕИК (БУЛСТАТ) на кандидата/ партньорите

Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

- 19) Регистрация по ЗДДС на кандидата/ партньорите или декларация, че не е регистриран по ЗДДС

Регистрацията се сканира и се подава, подписана с електронен подпис на кандидата.

Декларацията се попълва и подписва от кандидата/ партньорите на хартиен носител и се подава във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

- 20) Съдебно решение за регистрация или съответните учредителни документи - статут или учредителен акт

Изискването важи за партньор-туристическо сдружение. Документът се подава във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис на кандидата.

- 21) Удостоверение за актуално състояние, издадено не по-рано от 180 календарни дни преди датата на представяне на проектното предложение
Изискването важи за партньор-туристическо сдружение. Оригиналния документ се сканира и се подава, подписан с електронен подпис от кандидата.
- 22) Счетоводен баланс и отчет за приходите и разходите/ отчет за касовото изпълнение на бюджета за последната финансова година, за която счетоводните отчети са приключени/ последния годишен доклад;
Изискването важи за кандидата и всички партньори. Документите се подават във формат сканирано копие, подписани с електронен подпис от кандидата.
- 23) Последния годишен отчет¹³ за дейността съгласно чл. 20 от Закона за статистиката
Изискването важи за партньор-туристическо сдружение. Документът се подава във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.
- 24) Удостоверение от Националната агенция по приходите съгласно чл. 87, ал.6 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, удостоверяващо липсата на неизпълнени задължения (дължимите осигурителни вноски и данъци) или погасителен план за разсрочване на задълженията, ако съществуват такива - документът трябва да е издаден не по-рано от 180 дни преди датата на представяне на проектното предложение;
Изискването важи за партньор-туристическо сдружение. Документът се подава във формат сканирано копие, подписан с електронен подпис от кандидата.
- 25) Документ, удостоверяващ вписване в Националния туристически регистър, поддържан от Министерството на икономиката, енергетиката и туризма
Изискването важи за партньор-туристическо сдружение. Документът се подава във формат сканирано копие, подписан с електронен подпис от кандидата;
- 26) Пълномощно/ заповед за упълномощаване на лицето, което подписва с електронен подпис от името на кандидата документите за кандидатстване по проектното предложение и допълненията и поясненията по проектното предложение (ако е приложимо)
Подписва се и се подпечатва от кандидата на хартиен носител. Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата или упълномощеното от него лице.
- 27) Пълномощно/ заповед за упълномощаване на потребителя в Модула за Електронни услуги в ИСУН за целите на подаване на проектното предложение по схемата (ако е приложимо)
Подписва се и се подпечатва от кандидата на хартиен носител. Подава се във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.
- 28) Опис на приложените документи
Подава се във файл формат Word, подписан с електронен подпис от кандидата.

¹³ Отнася се само за НПО. Форматът трябва да е съобразен с изискванията на чл. 20 от Закона за статистиката, публикуван в интернет на адрес: http://www.nsi.bg/Forms/NTO_2005.pdf

Описът се базира на полетата с изискуеми документи по съответното проектно предложение съгласно Модула за електронни услуги на ИСУН. Посочва се всеки приложен документ и полето, в който същият е приложен. В случай, че в едно поле е приложен повече от 1 документ, то това следва да бъде обозначено в опис.

ВАЖНО!

Кандидатът/партньорът следва да попълни в горепосочените декларации единствено своите данни и наименованието на проектното предложение **без да изменя съдържанието** им.

Декларациите по проектното предложение се попълват и подписват на хартиен носител от представляващия кандидата/партньорите (кмет на община, председател на туристическо сдружение и др.). Декларациите се подават във формат сканирано копие, подписано с електронен подпис от кандидата.

В случаите, когато кметът на общината-кандидат е упълномощил друго лице да го представлява при електронното подписване на документите за кандидатстване, към проектното предложение се прилага пълномощното/заповедта за упълномощаване по т. 26. Допуска се упълномощаване единствено в рамките на администрацията на кандидата, т.е. упълномощаване на служител от общината-кандидат.

В случаите, когато кметът на общината-кандидат е упълномощил друго лице да го представлява при подаване на документите за кандидатстване в Модула за електронни услуги на ИСУН, към проектното предложение се прилага пълномощното/ заповедта за упълномощаване по т. 27. Допуска се упълномощаване единствено в рамките на администрацията на кандидата, т.е. упълномощаване на служител от общината-кандидат.

В случаите на упълномощаване по т. 26 и 27, пълномощните/ заповедите за упълномощаване трябва да съдържат ясна информация относно длъжността и правата на упълномощеното лице да представлява кандидата при подписване с електронен подпис на документите за кандидатстване по схемата/ да представлява кандидата при подаване на документите за кандидатстване по схемата в Модула за електронни услуги на ИСУН.

Не се допуска документи, които се отнасят до различни точки от Контролния лист за оценка на административното съответствие и допустимостта, да се сканират и представят в общ файл.

5.2 Къде и как се кандидатства

Формулярът за кандидатстване и приложенията към него се подават електронно чрез Модула за електронни услуги в ИСУН на електронен адрес <https://eumis.government.bg/>. Модулът е достъпен и чрез Единния информационен портал на Структурните фондове на ЕС в България, раздел Информационна система за управление и наблюдение – Е-услуги.

При подаване на проектното предложение се спазва следният ред, илюстриран и описан в детайли в Приложение М към настоящите насоки „Ръководство на потребителя за работа с Модула за електронни услуги в ИСУН”:

1. Изтегляне на образците на документи за кандидатстване по процедурата

Пълният комплект от документи за кандидатстване са публикувани на интернет адресите на:

- Управляващия орган на ОПРР www.bgregio.eu в секция „Кандидатстване-актуални схеми”,

- Министерството на регионалното развитие и благоустройството www.mrrb.government.bg в рубрика „Търгове”,
- Единния информационен портал за Структурните фондове в България www.eufunds.bg в рубрика „Обяви за набиране на проектни предложения;
- Модула за електронни услуги в ИСУН <https://eumis.government.bg/>

За да използва Модулът за електронните услуги в ИСУН, кандидатът трябва да разполага с **Универсален електронен подпис, който предварително да бъде инсталиран и регистриран**. Извършва се идентификация/ регистрация на потребителя в системата с универсален електронен подпис като се следват конкретните стъпки, описани в Ръководството на потребителя.

От Навигационното меню се избира „Регистриране”. Автоматично се зареждат регистрационните данни на организацията-кандидат от цифровия сертификат (наименование, БУЛСТАТ, сериен номер на цифровия сертификат и наименованието на удостоверяващия орган). Въвеждат се данните за конкретния потребител, упълномощен да представлява кандидата при подаване на проектното предложение в Модула за електронни услуги в ИСУН (електронна поща, длъжност, трите имена, адрес и пощенски код).

За да изтеглите документите от ИСУН, от основното меню се избира меню „Кандидатстване”, след което избирате последователно:

Оперативна програма „Регионално развитие” => Приоритет на ос 3 „Устойчиво развитие на туризма” => Операция 3.2. „Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите” => процедура BG161PO001-3.2.03 „Подкрепа за развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите II” => 2. Документи за кандидатстване.

Образците на документи, необходими за кандидатстване по схемата, **не се попълват в системата ИСУН**, а се изтеглят като се следват конкретните стъпки в Ръководството за потребители.

2. Подаване на проектното предложение

Изискване на системата е всички подавани файлове да бъдат подписани с **отделена(detached) сигнатура**, при която подписваният файл остава непроменен и в явен вид и към него се добавя допълнителен файл с разширение «p7s», който съдържа подписа. Така подписаните файлове се подават в системата като документ и сигнатура. Това може да се реализира с всеки универсален електронен подпис от Регистрираните доставчици на удостоверителни услуги от [Комисията за регулиране на съобщенията](#), както и да се използва избран от потребителя софтуер, имащ функционалността да подписва с **отделена сигнатура** с подписа на потребителя.

В полето «Добавяне на документи към предложението» за всеки изискуем документ може да се прикачи повече от един файл. Изключение прави само Приложение А Формуляр за кандидатстване – основна информация, от което системата черпи данни при регистрацията на проектното предложение. За Приложение А в системата може да се прикачи само един файл.

Максималният допустим размер на всеки отделен файл на проектното предложение, който се подава чрез Модула за електронни услуги, е 20 MB.

Сканирани документи следва да са в два цвята (черно-бяло, а не grayscale) с резолюция на сканиране 72 dpi до 100 dpi или избор на 256 цвята при цветно сканиране.

Управляващият орган уведомява кандидата относно регистрираното в срок/ извън срок проектно предложение чрез обявление на интернет страницата на ОПРР www.bgregion.eu, секция „Кандидатстване-подадени проекти”.

След като кандидатът потвърди окончателно информацията по проектното предложение в системата, се генерира входящ номер и дата, и се дава възможност за разпечатване на пакета документи.

След получаването на номера на подадения формуляр от системата, кандидатът използва този номер като идентификация за бъдеща кореспонденция.

ВАЖНО: Управляващият орган на ОПРР ще проведе информационни дни за демонстриране работата с Модула за електронни услуги. Периодът на провеждане на информационните дни ще бъде оповестен на интернет страницата на Управляващия орган www.bgregio.eu.

Потенциалните кандидати могат да се запознаят с процедурата за кандидатстване по електронен път в тестовата среда на ИСУН на адрес: <https://eumis2.minfin.bg>, в която за целта са създадени три тестови процедури по операция 3.2 на ОПРР. Кандидатите следва да имат предвид, че регистрацията на потребител в тестовата среда на Модула за електронни услуги не отменя задължението за регистрация в реалната среда на системата на адрес: <https://eumis.government.bg/> за целите на подаване на проектното предложение по схемата.

5.3. Краен срок за кандидатстване

Крайният срок за подаване на проектни предложения по схемата е **28 септември 2012 г. в 16:00 ч. местно време.**

По настоящата процедура, по която документите се подават изцяло по електронен път, за час на подаване на проектното предложение се счита времето на приложния сървър на ИСУН, когато са записани окончателните данни и системата е генерирала входящ номер, а не времето на локалния компютър на кандидата.

ВАЖНО: Управляващият орган на ОПРР препоръчва на кандидатите да инициират и приключат регистрацията на своето проектно предложение в разумен срок преди изтичане на крайния срок за кандидатстване по схемата.

5.4. Допълнителна информация

Въпроси във връзка с попълването на формулярите за кандидатстване и изискванията по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна помощ могат да се задават на:

Електронен адрес: oprdr@mrrb.government.bg,

Факс: 987 74 50 или

Адрес за кореспонденция: гр.София пощ. код 1202,

ул. "Св. Св. Кирил и Методий" № 17–19,

Министерство на регионалното развитие и благоустройството,

Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие”,

Отдел „Изпълнение на програмните приоритети”

Кандидатите могат да искат разяснения във връзка с процедурата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ до 21 дни преди крайния срок за получаване на проектни предложения. Управляващият орган отговаря на поставените въпроси в срок до 5 работни дни от получаването им, но **не по-късно от 11 дни преди крайния срок за получаване на проектни предложения.**

В изпълнение на разпоредбите на чл. 16, ал. 3 от ПМС 121/ 31.05.2007 г. и с оглед осигуряване на равнопоставено третиране на кандидатите, Управляващият орган няма да дава предварителни становища относно съответствие на дейности/проект или кандидат с условията за кандидатстване.

ВАЖНО!

Публикуваните отговори на въпроси, изпратени на електронния адрес на ОПРР, представляват **официално становище на Управляващия орган** и трябва да бъдат взимани под внимание от потенциалните кандидати при изготвяне на документацията за кандидатстване.

Въпросите и отговорите се предоставят и на оценителната комисия и се вземат предвид при осъществяване на оценката на проектните предложения.

6. ПРОЦЕДУРА ПО ОЦЕНКА И ПОДБОР НА ПРОЕКТНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Всички проектни предложения се оценяват в съответствие с критериите, описани в Насоките за кандидатстване.

Оценката се документира чрез попълването на оценителни таблици. Оценката на проектните предложения включва следните етапи:

Етап 1: Оценка на административното съответствие и допустимостта

Етап 2: Техническа и финансова оценка /Оценка на качеството/.

Всички етапи на оценката се извършват от Оценителна комисия, назначена със заповед на Ръководителя на Договарящия орган.

6.1. Етап 1: Оценка на административното съответствие и допустимостта

Оценката на административно съответствие и допустимостта включва проверка за спазване на критериите, посочени в Контролен лист 1 – Оценка на административното съответствие и допустимостта към Формуляра за кандидатстване:

- Формулярът за кандидатстване отговаря на всички формални изисквания и на образеца, публикуван с настоящите Насоки за кандидатстване;
- Формулярът за кандидатстване е попълнен съгласно изискванията и всяка една от точките във формуляра съдържа цялата информация, необходима за оценка на проектното предложение;
- Всички документи, упоменати в контролния лист за оценка на административното съответствие и допустимостта, са представени съгласно изискванията;
- Кандидатите и партньорите отговарят на изискванията съгласно т. 4.3.1. от Насоките за кандидатстване, като това е обосновано във Формуляра за кандидатстване и е доказано чрез приложените подкрепящи документи към момента на кандидатстване;
- Проектното предложение отговаря на изискванията съгласно т. 4.3.2. от Насоките за кандидатстване и това е обосновано във Формуляра за кандидатстване:
  - Съответствие с териториалния обхват по схемата;
  - Съответствие с периода на изпълнение на проекта;
  - Съответствие с допустимите дейности по схемата;
  - Проектното предложение включва комбинация от четирите вида задължителни дейности, изброените в т. 4.3.2.3;
  - Съответствие с минималния/ максималния размер на безвъзмездната финансова помощ по проект по схемата;
  - Проектът предвижда мерки, свързани с публичността и разпространението на информация, съгласно Насоките за кандидатстване;

- Съответствие на проектното предложение с хоризонталните политики на Европейския съюз (равенство на половете, социално включване, устойчиво развитие и опазване на околната среда).

При неясноти по подадените документи Оценителната комисия може да изиска допълнителна информация и документи, уточняващи или удостоверяващи информацията, подадена в проектното предложение. За целта оценителната комисия взема решение и изпраща Искане за допълнение и пояснение до кандидата. Искането може да бъде изпратено до кандидата по факс и/или чрез Модула за електронни услуги на ИСУН.

В случай, че Искането за допълнение и пояснение бъде изпратено чрез Модула за електронни услуги, кандидатът получава известие, видно в менюто „Моите е-предложения“.

Кандидатът следва да приложи стъпките, описани в Приложение М Ръководството за потребители, за да разгледа и отговори на Искането за допълнение и пояснение, като прикачи в системата липсващите документи или коригираните версии на съществуващи файлове.

Непредоставянето на исканата информация или непредоставянето ѝ в указаните от оценителната комисия срокове може да доведе до отхвърляне на проектното предложение. Оценителната комисия няма да взема предвид допълнителна информация, предоставена след указаните срокове или такава, водеща до промени в същността на проектното предложение.

ВАЖНО!

След приключване на етапа на оценка на административно съответствие и допустимостта оценителната комисия ще уведоми всички кандидати, като публикува на интернет-страницата на ОПРР – www.bgregio.eu резултатите от оценката на този етап, в съответствие с чл. 24 на ПМС №121/ 31.05.2007 г.

Кандидатите, чиито проектни предложения са предложени за отхвърляне от оценителната комисия, могат да подадат писмени възражения срещу предложението за отхвърлянето им пред Ръководителя на Договарящия орган в срок до 5 работни дни от деня, следващ датата на публикуване на списъка с резултатите от този етап.

6.2. Етап 2: Техническа и финансова оценка

„Техническа и финансова оценка“ е оценка по същество на проектните предложения, която се извършва в съответствие с предварително оповестените критерии за оценка.

Критериите за оценка са обособени на раздели и подраздели. Скалата за оценка е петстепенна. Всеки подраздел получава 0, 1, 2, 3, 4 или 5 точки по следната скала: 0 – липса на съответствие, 1 – много слабо съответствие, 2 – слабо съответствие, 3 – задоволително съответствие, 4 – много добро съответствие и 5 – пълно съответствие. В таблицата по-долу са дадени пояснения за ситуациите, в които дадено проектно предложение получава оценка съответно 1, 3 или 5. **Оценките 2 и 4 съответстват на ситуации, в които проектното предложение заслужава оценка по-висока съответно от 1 и 3, но не е достатъчно добре обосновано и не отговаря на изискванията, за да получи съответно оценка 3 и 5.**

В резултат от техническата и финансова оценка на проектното предложение Договарящият орган си запазва правото да отстрани заложи от кандидата разходи, които са недопустими или необосновани. Договарящият орган си запазва правото да намали проектобюджета по препоръка на оценителната комисия, в случаите, в които разходи са недопустими или не отговарят на пазарната им стойност, като се съблюдава изискването за процентно съотношение между отделните разходи.

ТАБЛИЦА ЗА ТЕХНИЧЕСКА И ФИНАНСОВА ОЦЕНКА

Критерии	Максимална оценка	Точка от Формуляра за кандидатстване
1. Съответствие на проектното предложение		
максимум 10		
1.1. Съответствие на проекта с целите на операция 3.2 „Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите” и на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.	5	Приложение А и Приложение А1, т. 4.1.1
- Целта на проектното предложение е ясно и точно формулирана и напълно съответства на целта на операция 3.2 и на настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ.	5	
- Целта на проектното предложение е сравнително ясно формулирана и съответства частично на целта на операция 3.2 и на настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ.	3	
- Целта на проектното предложение е неясно формулирана и е налице слабо съответствие с целта на операция 3.2 и на настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ.	1	
1.2. Съответствие на проекта с планови документ за целевата територия (Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма в България за периода 2009 – 2013 г., Стратегическия план за развитие на културния туризъм в България, 2009 г. и план/ програма/ стратегия за развитие на туризма или за икономическо развитие (в частта туризъм) за целевата територия на надобщинско равнище).	5	Приложение А1, т. 4.1.2
- Съответствието с планов документ е ясно определено и обосновано; посочено е и е разяснено точното съответствие с целите, приоритетите и мерките на дадения документ;	5	
- Съответствието с планов документ само е посочено, но не са дадени подробни разяснения;	3	
- Посочено съответствие с планови документи е очевидно неадекватно и неточно;	1	
2. Обосновка на проекта и методология		
максимум 86		
2.1 Обосновка на туристическия продукт	55	
2.1.1 Атрактивност и потенциал на туристическия продукт	10	Приложение А2
- Регионалният туристически продукт е ясно дефиниран. Проектното предложение развива атрактивен нов продукт или надгражда и разширява обхвата на съществуващ продукт по подходящ начин;	5x2	
- Регионалният туристически продукт се основава на широк набор от туристически ресурси. Природните, културни и исторически атракции, на които се основава продуктът, са социализирани и пригодени за посещение;		
- Регионалният туристически продукт е сравнително ясно дефиниран. Проектното предложение подкрепя съществуващ туристически продукт в района;	3x2	
- Наличните в района ресурси могат да осигурят туристическия продукт. Част от природните, културни и исторически атракции, на които се основава продуктът, не са напълно социализирани и пригодени за посещение;		

- Не е формулиран регионалният продукт на района. Не е ясно доколко извършването на дейностите по проекта ще подкрепи съществуващи туристически продукти или ще създаде нови;	1x2	
- Наличните в района ресурси не могат да осигурят туристическия продукт или не могат да осигурят достатъчно атрактивен такъв. Значителна част от природните, културни и исторически атракции, на които се основава продуктът не са социализирани, необходими са инвестиции за развитие на туристическата инфраструктура;		
2.1.2 Обосновка за избора на партньорство	5	Приложение A2
- Предложеният туристически продукт се основава на добре обосновано партньорство от гледна точка на сходни и/или допълващи се характеристики на района	5	
- Изборът на партньори е относително добре обоснован;	3	
- Неподходящ избор на партньори, не са отчетени спецификите на туристическия район	1	
2.1.3 Оценка на процеса на разработване на Концепцията	5	Приложение A2 и Доказателствени материали
- Концепцията за регионален туристически продукт е разработена при широк, открит и прозрачен процес.	5	
- Концепцията за регионален туристически продукт е разработена при открит и прозрачен процес, но при участието на ограничен брой представители на заинтересованите страни	3	
- Концепцията за регионален туристически продукт не е разработена при широк, открит и прозрачен процес.	1	
2.1.4. Основни и допълнителни услуги в туристическия район	5	Приложение A2
- Настанителната база и базата за хранене са с достатъчен капацитет и подходяща категория; предлага се широк набор от допълнителни услуги	5	
- Настанителната база и базата за хранене са с недостатъчен капацитет или неподходяща категория; ограничен брой услуги се предлагат, но същите задоволяват търсенето към момента	3	
- Настанителната база и базата за хранене са с недостатъчен капацитет или неподходяща категория; не се предлагат допълнителни услуги .	1	
- Липсват настанителна база, база за хранене и допълнителни услуги или същите не са описани	0	
2.1.5. Транспортна достъпност на туристически район	5	Приложение A2
- Пътната мрежа до туристическия район и по маршрута на туристическия продукт е добре развита и е в задоволително състояние	5	
- Пътната мрежа до туристическия район и по маршрута на туристическия продукт е добре развита, но е необходима рехабилитация	3	
- Пътна мрежа до туристическия район и по маршрута на туристическия продукт е в лошо състояние и/или не е достатъчно развита	1	
- Състоянието на пътната инфраструктура не е ясно описано.	0	

2.1.6 Търсене и потенциал на регионалния туристически продукт	10	Приложение A2
<ul style="list-style-type: none"> - Направен е задълбочен анализ на търсенето на регионалния туристически продукт. Анализът съдържа ясна и задълбочена обосновка, доказваща, че регионалният туристически продукт има потенциал да генерира приходи за туристическия район и е пазарно приложим; - Използвани са достатъчно данни от местни, регионални и национални източници или документи, както и официални статистически данни и информация - Демонстрирана е готовност от страна на туристически агенции и туроператори за използване на туристическия продукт (анкетни допитвания/ писма за подкрепа) 	5x2	
<ul style="list-style-type: none"> - Направен е кратък анализ на търсенето на продукта, но е необходима по-задълбочена обосновка за пазарна реализация на продукта и неговия потенциал за генериране на приходи за туристическия район; - Използвани са данни от местни, регионални и национални източници или документи, но те не са достатъчно убедителни - В концепцията са посочени мнения на туристически агенции и туроператори за използване на туристическия продукт, но те не са подкрепени с достатъчно доказателствени 	3x2	
<ul style="list-style-type: none"> - Не е направен адекватен анализ на търсенето. Анализът съдържа неясна обосновка, не става ясно дали регионалният туристически продукт има потенциал да генерира приходи и е пазарно приложим; - Не са посочени количествени данни или сравнителни стойности - Не е демонстрирана готовност на туристически агенции и туроператори за използване на туристическия продукт 	1x2	
2.1.7 Целеви пазари и сегменти на регионалния туристически продукт	5	Приложение A2
<ul style="list-style-type: none"> - Дефинирани са ясни и реалистични целеви пазари и сегменти на регионалния туристически продукт, определен е профилът на туристите; - Анализирани са нуждите на целевите групи на регионалния туристически продукт (туристи/ туроператори/ туристически агенции); 	5	
<ul style="list-style-type: none"> - Дефинирани са целеви пазари и сегменти на регионалния туристически продукт, определен е профилът на туристите, но е необходима по-задълбочена обосновка; - Направен е кратък анализ на нуждите на целевите групи на регионалния туристически, анализът не е достатъчно убедителен 	3	
<ul style="list-style-type: none"> - Не са дефинирани целеви пазари и сегменти на туристически продукт, не са определени профилът на туристите и техните нужди 	1	
2.1.8. Ефективност на предложения маркетинг	10	Приложение A2
<ul style="list-style-type: none"> - Предложени са ефективни съвременни средства, техники и канали за достигане до целевите пазари, в това число обоснован е изборът на маркетингови и рекламни дейности съобразно нуждите на целевите групи и потенциала на продукта; - Направена е обоснована прогноза за привличане на значителен* 	5x2	

допълнителен брой посетители в района (*„значително” – увеличение с най-малко 20 %) и увеличаване на продължителността на техния престой в сравнение с настоящите им стойности; - Концепцията предлага мерки за намаляване на сезонността		
- Има виждане за достигане до целевите пазари, но е необходима по-задълбочена обосновка за избора на маркетингови и рекламни дейности; - Направена е обоснована прогноза за привличане на допълнителен брой посетители в района (увеличение между 10-20 %) и увеличаване на продължителността на техния престой в сравнение с настоящите им стойности; - Концепцията предлага мерки за намаляване на сезонността, но е необходима по-задълбочена обосновка	3x2	
- Няма ясно виждане за достигане до целевите пазари. Маркетинговите и рекламни дейности само са посочени, без да е обоснован изборът им; - Предложеният маркетинг на регионалния туристически продукт има потенциал да привлече незначителен* допълнителен брой посетители в района (увеличение с по-малко от 10 %) и да увеличи незначително продължителността на техния престой в сравнение с настоящите им стойности. и/или няма доказателства в подкрепа на направената прогноза; - Не са адресирани проблемите, свързани със сезонния характер на продукта	1x2	
2.2. Доколко проектното предложение адресира конкретни нужди, ограничения и проблеми на целевата територия и целевите групи и как са обосновани те?	5	Приложение А 1, т.4.1.3 и 4.1.4
- Проектното предложение демонстрира ясно и задълбочено познаване на нуждите и проблемите на туристическия район, целевите групи и крайните бенефициенти; - Целевите групи и крайните бенефициенти са ясно представени и количествено определени	5	
- Проектното предложение демонстрира сравнително добро познаване на нуждите и проблемите на целевия район, целевите групи и крайните бенефициенти. - Целевите групи и крайните бенефициенти са ясно представени, но не са количествено определени;	3	
- Информацията за целевите групи е неточна. Нуждите и проблемите на целевия район, целевите групи и крайните бенефициенти не са ясно формулирани и/или липсва обосновка.	1	
2.3. Ясно ли са дефинирани и обосновани ли са дейностите по проекта?	10	Приложение А 1, т.4.3
- Дейностите са описани ясно и достатъчно подробно и конкретно, те са подходящи, необходими и достатъчни за постигане на очакваните продукти и резултати от проекта. Предложените дейности: - са формулирани въз основа на идентифицираните в Концепцията целеви пазари, нужди и предложения за ефективен маркетинг и реклама; - адресират адекватно в количествено отношение нуждите на целевите групи;	5x2	

- са допълващи се, логично групирани и демонстрират интегриран подход за развитието на регионален туристически продукт		
<p>- Дейностите са описани сравнително подробно и конкретно; не става напълно ясно дали те са необходими и достатъчни за осигуряване на продуктите и резултатите на проекта;</p> <p>Предложените дейности:</p> <p>- са формулирани въз основа на идентифицираните в Концепцията целеви пазари, нужди и предложения за ефективен маркетинг и реклама, но са налице разминавания;</p> <p>- не адресират адекватно в количествено отношение посочените проблеми и нужди - включени са дейности, чийто обем и/или обхват не са достатъчни за осигуряване на продуктите и резултатите на проекта или са завишени;</p> <p>- са допълващи се, но не са достатъчно добре обвързани за развитието на регионален туристически продукт</p>	3x2	
<p>- Дейностите не са ясно посочени, липсват съществени дейности, необходими за осигуряване на продуктите на проекта или са включени дейности, които не са необходими за осигуряване на продуктите и резултатите на проекта.</p> <p>- Проектното предложение включва дейности, които не са взаимосвързани, не се допълват и не са логично групирани;</p>	1x2	
2.4. Съдържа ли проектното предложение ясна методология за изпълнение на проекта. Ясен и изпълним ли е планът за действие?	5	Приложение А 1, т.4.4, 4.5 и 8
<p>- Предложените методи са подходящо избрани, добре структурирани и описани с оглед на предложените дейности, резултатите от проекта и екипа за реализация на проекта;</p> <p>- Времевият обхват на отделните дейности в плана за действие е реалистичен; разпределението на дейности във времето е балансирано и позволява безпроблемно управление и изпълнение;</p> <p>- Представена е точна и изчерпателна информация за планираните процедури за избор на изпълнители от страна на бенефициента (по ЗОП/ ПМС 55)</p>	5	
<p>- Предложените методи не са достатъчно добре подбрани и/или описани с оглед на предложените дейности, резултатите от проекта и екипа за реализация на проекта; Методологията не е детайлизирана, но е възможно приспособяването ѝ;</p> <p>- Времевият обхват на отделните дейности в плана за действие е реалистичен, но твърде оптимистичен; разпределението на дейности във времето не е достатъчно добре балансирано и съществува риск от лошо или забавено изпълнение;</p> <p>- Представена е информация за планираните процедури за избор на изпълнители от страна на бенефициента (по ЗОП/ ПМС 55), но има пропуски.</p>	3	
<p>- Предложените методи не са подходящо избрани;</p> <p>- Времевият обхват на отделните дейности в плана за действие е нереалистичен и не би довел до тяхното осъществяване в рамките на планираната продължителност на проекта;</p> <p>- Представената информация за планираните процедури за избор на изпълнители от страна на бенефициента (по ЗОП/ ПМС 55) е неясна или липсваща.</p>	1	
2.5. Очаквани резултати и индикатори	5	Приложение А,

		т.4.3, 4.6 и 4.7
<ul style="list-style-type: none"> - Резултатите и продуктите са ясно дефинирани; те се създават от предвидените дейности, измерими са и са представени в количествена форма; - Индикаторите и източниците на информация са ясни, конкретни и изчерпателни; 	5	
<ul style="list-style-type: none"> - Резултатите и продуктите са сравнително добре дефинирани, измерими са, но не са представени в количествена форма; не е достатъчно ясна връзката с предвидените дейности; - Индикаторите и източниците на информация не са достатъчно ясни, конкретни и изчерпателни; 	3	
<ul style="list-style-type: none"> - Резултатите и продуктите не са дефинирани или са неясни, липсва връзката с предвидените дейности; - Индикаторите и източниците на информация са неясни 	1	
2.6 Рискове, свързани с изпълнението на проекта	3	Приложение А, т.5.2
<ul style="list-style-type: none"> - Рисковете за изпълнението на проекта са идентифицирани и са предложени адекватни мерки за тяхното преодоляване и минимизиране 	3	
<ul style="list-style-type: none"> - Рисковете за изпълнението на проекта са идентифицирани, но не са предложени адекватни мерки за тяхното преодоляване и минимизиране 	1	
<ul style="list-style-type: none"> - Рисковете са повърхностно и неизчерпателно анализирани 	0	
2.7. Доколко проектът допълва и надгражда други дейности/проекти върху целевата територия	3	Приложение А, т.2.2, 3.1 и 4.4.2
<ul style="list-style-type: none"> - Проектът допълва и/или надгражда поне 2 предходни проекта върху целевата територия, свързани с развитието на туризма 	3	
<ul style="list-style-type: none"> - Проектът допълва и/или надгражда поне 1 предходен проект върху целевата територия, свързани с туристическото развитие 	1	
<ul style="list-style-type: none"> - Не е описана или е неясна връзката на проекта с предходни проекти за развитие на туризма 	0	
3. Устойчивост	максимум 5	
3.1.Осигурява ли проектът трайно въздействие върху целевите групи и региона и устойчивост на постигнатите резултати - финансова (как ще се финансират дейностите, след като приключи предоставеното финансиране) и институционална устойчивост (ще се запазят ли структурите, които да продължат дейността и след края на проекта)	5	Приложение А, т.4.8
<ul style="list-style-type: none"> - Устойчивостта на резултатите от проекта е ясно обоснована: <ul style="list-style-type: none"> ○ Ползите от проекта за целевите групи и региона ще продължат да съществуват и след края на финансирането; ○ Предвидени са реалистични и надеждни потенциални източници за финансиране с оглед осигуряване на устойчивостта на дейностите по проекта за повече от 1 година след приключването му; ○ Предвидени са мерки за трайно и рационално управление на регионалния туристически продукт (като човешки ресурси и организация, които осигуряват продължаване на дейността). 	5	

<ul style="list-style-type: none"> - Устойчивостта на резултатите от проекта е частично обоснована: <ul style="list-style-type: none"> ○ Ползите от проекта за целевите групи и региона ще продължат да съществуват и след края на финансирането; ○ Налице са реалистични и надеждни потенциални източници за финансиране с оглед осигуряване на устойчивостта на дейностите по проекта до 1 година след приключването му; ○ Предвидени са мерки за трайно и рационално управление на регионалния туристически продукт (като човешки ресурси и организация, които осигуряват продължаване на дейността). 	3	
- Доказателствата продължаване на ползите от проекта и за устойчивост на проекта не са достатъчни и убедителни.	1	
- Липсват доказателства за продължаване на ползите от проекта и устойчивостта на проекта	0	
4. Капацитет за изпълнение и опит максимум 8		
4.1. Разполага ли кандидатът и/или партньорът с достатъчен управленски, финансов и технически капацитет за изпълнение на проекта	5	Приложение А, т.2, 3 и 4.4
<ul style="list-style-type: none"> - Кандидатът и/или партньорът/ите имат изпълнени поне 3 проекта от подобен характер и естество; - Задачите между членовете на екипа са ясно и логично разпределени. Партньорите са пряко ангажирани и участват активно в дейностите на проекта. - Ръководителят е управлявал поне 1 проект за развитие на туризма. 	5	
<ul style="list-style-type: none"> - Кандидатът и/или партньорът/ите имат изпълнени поне 2 проекта от подобен характер и естество; - Разпределението на задачите между членовете на екипа е задоволително; ангажираността на партньорите е задоволителна; - Ръководителят не е управлявал проект за развитие на туризма, но има подходящи квалификация и опит в сферата на туризма. 	3	
<ul style="list-style-type: none"> - Кандидатът и/или партньорът/ите и членовете на предложения екип нямат опит в управлението/ изпълнението на сходен тип дейности и/или проекти; - Разпределението на задачите между членовете на екипа не е ясно описано. Ангажираността на партньорите не е ясно определена; - Ръководителят не е участвал в управлението на проекти за развитие на туризма; ръководителят не притежава квалификация и опит в сферата на туризма. 	1	
4.2. Съдържа ли проектното предложение механизми за вътрешен мониторинг и контрол на изпълнението на възложените проектни дейности и възможности за самооценка?	3	Приложение А, т.4.4.4
<ul style="list-style-type: none"> - Предвидени са ефективни механизми за мониторинг и контрол на изпълнителите на възложените дейности; - Предвидена е възможност за осъществяване на самооценка и периодично отчитане на напредъка по изпълнението на 	3	

проектните дейности;		
<ul style="list-style-type: none"> - Предвидени са механизми за мониторинг и контрол на изпълнителите на поддоговорените дейности, но те не са достатъчни или не са ясно описани; - Предвидената възможност за осъществяване на самооценка и периодично отчитане на напредъка по изпълнението на проектните дейности е непълна 	1	
<ul style="list-style-type: none"> - Не са предвидени механизми за вътрешен мониторинг и контрол, осъществяване на самооценка и отчитане на напредъка по изпълнението на проектните дейности. 	0	
5. Бюджет и ефективност на разходите максимум 20		
5.1. Доколко необходими и финансово обосновани са категориите разходи?	10	Приложение Б
<ul style="list-style-type: none"> - Бюджетът и е ясен и детайлен; връзката между разходи и дейности е видима; - Заложените количества са реалистични, необходими и достатъчни за качествено изпълнение на дейностите; 	5x2	
<ul style="list-style-type: none"> - Бюджетът е сравнително ясен, но непълен; - Заложените количества са по-големи/ по-малки от необходимите за качествено изпълнение на дейностите. 	3x2	
<ul style="list-style-type: none"> - Бюджетът е неясен; - Заложените количества са нереалистични (прекомерно завишени или занижени) и не могат да осигурят качествено изпълнение на дейностите 	1x2	
5.2. Съпоставими ли са разходите, посочени в бюджета с ефекта, който се очаква да се постигне (икономическа ефективност и ефикасност на предложената интервенция)	10	Приложение Б
<ul style="list-style-type: none"> - Кандидатът е избрал оптималния път (разходи - резултати - ефект) към решаване на проблема и представяне на търсените ползи; Предвидените разходи са напълно съпоставими с очакваните резултати и ефект; 	5x2	
<ul style="list-style-type: none"> - Предвидените разходи не отговарят напълно на очакваните резултати и ефект; 	3x2	
<ul style="list-style-type: none"> - Предвидените разходи не отговарят на очакваните резултати и ефект; 	1 x2	
Обща максимална оценка:	129	

ВАЖНО!

Ако общият брой получени точки за раздел 1 „Съответствие на проектното предложение” е по-малък от 6 точки, то проектното предложение не подлежи на по-нататъшно разглеждане.

Ако общият брой получени точки за раздел 2.1 „Обосновка на туристическия продукт” е по-малък от 33 точки, то проектното предложение не подлежи на по-нататъшно разглеждане.

Проектни предложения, получили на техническа и финансова оценка общо по-малко от 85 точки, не подлежат на класиране.

Проектните предложения се оценяват и класират в низходящ ред съобразно получената оценка, като за финансиране се одобряват всички или част от проектите по реда на класирането до изчерпване на предвидения финансов ресурс по настоящата схема.

Оценителната комисия има право да иска допълнителна информация, с оглед отстраняването на неясноти, свързани с проектното предложение. Непредоставянето на исканата информация или непредоставянето ѝ в указаните от комисията срокове може да доведе до отхвърляне на проектното предложение. Оценителната комисия няма да взема предвид допълнителна информация, предоставена след указаните срокове или такава, водеща до промени в същността на проектното предложение.

7. СКЛЮЧВАНЕ НА ДОГОВОРИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ И ОБЩИ ПРАВИЛА ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО ИМ

7.1. Уведомяване относно решението на Договарящия орган

Кандидатите ще бъдат уведомени писмено относно решението на Договарящия орган във връзка с тяхното проектно предложение.

Съгласно чл. 29 от ПМС № 121/31.05.2007 г. Договарящият орган уведомява одобрените и неодобрените кандидати в срок от 15 работни дни от издаването на решението за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Решение за отхвърляне на дадено проектно предложение или за неотпускане на безвъзмездна финансова помощ ще се взема на следните основания:

- предложението е непълно или не отговаря в други отношения на поставените административни условия;
- кандидатът/партньорът не отговаря на условията за допустимост;
- дейностите по проекта не отговарят на условията за допустимост (например дейностите в проектното предложение са извън обхвата на дейностите, допустими по схемата, превишава се максималният срок за изпълнение, исканата сума превишава допустимия максимум, и т.н.);
- предложението не отговаря напълно на условията или финансовият и оперативен капацитет на кандидата не е достатъчен;
- предложението е получило оценка, по-ниска от предварително обявената минимална приемлива оценка;
- въпреки че проектното предложение покрива критериите, нужни за положителна оценка, е налице изчерпване на предвидените средства по схемата за безвъзмездна финансова помощ;
- един или повече от изисканите придружителни документи не са били представени в рамките на определения срок;
- други критерии, посочени в тези Насоки за кандидатстване, не са били спазени.

7.2. Сключване на договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

След решението на Договарящия орган за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ кандидатът ще бъде поканен да сключи договор за изпълнението на проекта, в който са описани правата и задълженията, които възникват за бенефициента (вж. Приложение Е).

7.3. Общи правила при изпълнението на проекти по договори за безвъзмездна финансова помощ

Правата и задълженията, които възникват за бенефициента, са описани в приложения стандартен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ – специални и общи условия (Приложения Е1 и Е2).

7.3.1. Специални условия, приложими при изпълнението на проекта

Всички допустими разходи (надлежно доказани със съответната фактура или друг допустим счетоводен документ) могат да бъдат представени за плащане само веднъж – т.е. разходите, за които е поискана безвъзмездна финансова помощ, не могат да бъдат предоставяни за плащане към други източници.

Бенефициентът е задължен да докладва и отчита изпълнението на проекта в съответните отчетни форми/формати и документи, приложени към настоящата схема и договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Бенефициентът е задължен да осигури директен достъп на представители на Договарящия орган и/или други одитиращи институции, да извършат проверка на място на резултатите от изпълнението на проекта.

Бенефициентът трябва да води точна и редовна документация и счетоводна отчетност, отразяваща изпълнението на проекта, използвайки подходяща и адекватна електронна система. Бенефициентът се задължава да открие и поддържа отделна банкова сметка или отделна партида към наличната му банкова сметка само за нуждите на проекта като гарантира, че генерираните лихви по нея могат да бъдат проследими и доказани, както и, че информацията по банковата сметка ще позволи лесното идентифициране и проследяване на разходите до и в счетоводните му системи.

В съответствие с Указания на Министъра на финансите (№91-00-502/27.08.2007 г.) относно третиране на данък върху добавена стойност като допустим разход при изпълнение на проекти по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, издадени на основание §6 от Преходните и заключителни разпоредби на ПМС №62/21.03.2007 г. за приемане на национални правила за допустимост на разходите по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, Бенефициентите са отговорни за администриране на процеса на определяне на данък върху добавената стойност като допустим разход. ПМС №62/21.03.2007 г. въвежда понятието „възстановим данък добавена стойност“ и го определя като недопустим разход за съфинансиране от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС. Бенефициентът ще следва Указанията на Министъра на Финансите (**Приложение И към настоящите Насоки за кандидатстване**) за определянето на ДДС като възстановим и като невъзстановим (допустим разход), за оформянето на Искането за плащане, за документалната отчетност, както и всички други свои задължения по Указанията във връзка с получаване на средства от Договарящия орган.

Дълготрайните материални и нематериални активи, придобити от бенефициента изцяло или частично с предоставената безвъзмездна помощ, не могат да бъдат прехвърляни на трети страни по време на изпълнението на проекта и в определен период след неговото завършване, съгласно т.7.3 от Общите условия към договора за безвъзмездна помощ (**Приложение Е2**). В случай на нарушение на тези условия, средствата, получени като безвъзмездна финансова помощ, се възстановяват в пълния им размер от бенефициента.

7.3.2 Окончателен размер на безвъзмездната финансова помощ

Общата сума, която Договарящият орган ще изплати на бенефициента, не може да надвишава максималния размер на безвъзмездната финансова помощ. Размерът на безвъзмездната финансова помощ по договора е дължим до размера на сертифицираните допустими разходи, извършени от бенефициента. Недопустими разходи не подлежат на възстановяване.

7.3.3. Невъзможност да се изпълнят целите на проекта

Ако бенефициентът не може да изпълни дейностите, заложи в договора, Договарящият орган има правото да спре плащанията цялостно или частично, в зависимост от невъзможността за изпълнение на задълженията от страна на бенефициента.

7.3.4. Промени в договора и бюджета

Изменение на договора за безвъзмездна финансова помощ се извършва чрез сключване на анекс (допълнително споразумение) към договора по взаимно съгласие на страните. Анексът към договора не може да нарушава конкурентните условия, съществуващи към момента на сключване на договора, и равното третиране на бенефициентите.

Процедура по сключване на анекс към подписан договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013 г. /ОПРР/ се провежда в следните случаи:

- Промяна на срока за изпълнение на договора за безвъзмездна финансова помощ (еднократно увеличаване до максимално допустимата продължителност на проект съгласно Насоките за кандидатстване по съответната схема);
- Промяна в правния статут на бенефициент/ партньор;
- Промяна в договорените дейности по проекта, която води до въвеждане на нови дейности/нови бюджетни пера. Освен в случаите на непреодолима сила, въвеждането на нови дейности/ нови бюджетни пера е недопустимо за финансиране по безвъзмездна финансова помощ и следва да се отрази като собствен принос на бенефициента по бюджета на проекта;
- Намаляване размера на предоставената безвъзмездна финансова помощ по договора в резултат на констатирано от страна на ДО двойно финансиране на дейности или част от дейности по проекта.

В останалите случаи Управляващият орган провежда кореспонденция с бенефициента, събира необходимите доказателства и одобрява или отхвърля писмено исканата промяна.

Недопустими са промени в бюджета на договора, водещи до увеличаване на първоначално договорения размер на безвъзмездната финансова помощ по договора и /или водещи до превишаване на средствата по бюджетни пера, за които има нормативно определен размер.

7.3.5. Плащания

Плащанията от Договарящия орган към бенефициента ще се извършват във формата на авансово, междинно/ междинни и окончателно плащания.

Авансовото плащане е до 35% от стойността на безвъзмездната финансова помощ към бенефициента по проекта.

Авансовото плащане се извършва след представяне на искане за плащане по образец (**Приложение Е1-II**) с включени приложения към него на следните документи:.

- копие на подписания от двете страни договор /Бенефициент и Договарящ орган/;
- запис на заповед по образец **ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-VIII** или банкова гаранция по образец **ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-IX** за размера на аванса в полза на ДОГОВАРЯЩИЯ ОРГАН, както и Решение на Общинския съвет, с което се разрешава поемане на задължението;
- копие от Удостоверение за регистрация по чл.104 от ЗДДС, заверено „вярно с оригинала“ (ако е приложимо).
- Декларация от страна на БЕНЕФИЦИЕНТА за наличие/липса на нередност (**ПРИЛОЖЕНИЕ Ж**)

Междинно/междинни и окончателно плащания се извършват на базата на действително извършени разходи и след представяне на междинен/междинни и окончателен финансов отчет.

7.3.6. Наблюдение на изпълнението на проекта и постигане на заложените резултати

Съгласно правилата на Регламент на Съвета № 1083/2006г. (чл. 60(b)) и № 1826/2006 г. (чл. 13(2)), Договарящият орган или упълномощените от него лица извършват проверки за удостоверяване на административните, финансови, технически и физически аспекти на проекта. Проверките могат да бъдат както административни – проверка по документи, предоставени за възстановяване на разходи, така и проверки на място за изпълнение на дейностите, заложиени по проекта.

Договарящият орган ще следи за изпълнението на договора, постигането на заложените индикатори и резултати, както и спазването на декларираните обстоятелства относно непромяна предназначението на обекта на интервенция, генериране на приходи и др., което ще се извършва чрез проверки на място, включително до 5 години след приключване на договора. В случай на неизпълнение Договарящият орган може да изиска възстановяване на вече платени от ДО към бенефициента средства.

7.3.7. Отчитане на проекта

Бенефициентът трябва да води точна и редовна документация и счетоводни отчети, отразяващи изпълнението на проекта, използвайки подходяща система за документация и счетоводно отчитане.

Бенефициентът е задължен да пази цялата документация по проекта за срок от три години след приключване на Оперативната програма в съответствие с чл. 89 (3) от Регламент на Съвета № 1083/ 2006 г.

След приключване на дейностите по проекта, бенефициентът е задължен да изготви и представи на съответния Регионален отдел **окончателен доклад, попълнен по образец на Договарящия орган**, относно изпълнението и постигнатите резултати. В доклада се посочва постигането на резултатите и целите на съответния проект чрез предварително зададените индикатори, както и се отчита реалното изпълнение на заложените стойности на индикаторите. Докладът трябва да описва и основните проблеми, възникнали по време на изпълнението на съответния проект, как тези проблеми са били решени, както и какви са били причините те да не бъдат преодолени. В случай, че не са постигнати резултатите от проекта или предварително зададените стойности на индикаторите, трябва да бъде представено подробно обяснение за причините.

Бенефициентът трябва да води прецизни и редовни доклади и прозрачни сметки за изпълнението на проекта.

7.3.8 Публичност

Проектът трябва да предвижда мерки за публичност и информираност за популяризиране на получената финансова подкрепа от Оперативна програма „Регионално развитие” чрез Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) в съответствие с правилата на ЕС за комуникация и визуализация, предвидени в чл.8 от Регламент 1828/2006г. на Комисията и приложение 1 към него, както и с Насоките за осъществяване на мерките за информация и публичност от бенефициентите, изготвени от Управляващия орган на ОПРР (Приложение 3).

8. СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА

Документи попълване	ЗА	ПРИЛОЖЕНИЕ А : Формуляр за кандидатстване – основна информация, ПРИЛОЖЕНИЕ А1: Формуляр за кандидатстване – подробно описание на проектното предложение
		ПРИЛОЖЕНИЕ Б: Формуляр на бюджет на проекта (Таблица 1 - Общи допустими разходи, Таблица 2 - Източници на финансиране, Таблица 3 – Опис на дейностите за публичност на проекта, Таблица 4 – Опис на основните дейности, Таблица 5 Финансова обосновка на разходите по проекта; Таблица 6 – Проверка за процентно съотношение).
		ПРИЛОЖЕНИЕ В1: Декларация, че проектът не е финансиран от други източници; ПРИЛОЖЕНИЕ В2: Декларация по чл.7, ал.1 и 2 от ПМС №121/ 31.05.2007 г.;
		ПРИЛОЖЕНИЕ В3: Декларация за минимални помощи; ПРИЛОЖЕНИЕ В4: Декларация за липса на дублиране с дейности по схема BG161PO/3.1-02/2009 “Подкрепа за развитието на туристически атракции” и схема BG161PO/3.1-03/2010 “Подкрепа за развитието на природни, културни и исторически атракции” по Оперативна програма „Регионално развитие”;
		ПРИЛОЖЕНИЕ В5: Декларация, че проектът не генерира приходи; ПРИЛОЖЕНИЕ В6: Декларация, че туристическите пакети, рекламните и информационни материали не включват търговски марки ПРИЛОЖЕНИЕ В7: Декларация за липса на двойно финансиране (<i>представя се при подписване на договор</i>);
		ПРИЛОЖЕНИЕ Г: Формуляр на автобиография на ръководителя на проекта;
		ПРИЛОЖЕНИЕ Д: Декларация за партньорство.
Документи информация	ЗА	ПРИЛОЖЕНИЕ Е1: Проект на стандартен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ; Приложение Е1-II: Образец на Искане за плащане; Приложение Е1-III: Финансова идентификация; Приложение Е1-IV: Образец на Междинен/Окончателен доклад (технически); Приложение Е1-V: Образец на доклад за одит; Приложение Е1-VI: Образец на Междинен и окончателен финансов отчет; Приложение Е1-VII: Декларация за собствен принос; Приложение Е1-VIII: Образец на запис на заповед; Приложение Е1-IX: Образец на банкова гаранция за авансово плащане; Приложение Е2: Общи условия към финансираните договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ОПРР
		ПРИЛОЖЕНИЕ Ж: Декларация за нередности;
		ПРИЛОЖЕНИЕ XVII: Указания за съхранение на документите по Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013 г.;
		ПРИЛОЖЕНИЕ З: Насоки за осъществяване на мерките по информация и публичност от бенефициентите по ОПРР.

	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ И:</p> <p>Приложение И: Указания на Министерство на финансите № 91-00-502/27.08.2007 г. за третиране на ДДС като допустим разход при изпълнение на проекти по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС;</p> <p>Указания на Министерство на финансите ДНФ № 04/26.07.2010 г. относно условията и реда за изплащане на безвъзмездна финансова помощ със средства на Структурните и Кохезионния фондове на Европейския съюз и кореспондиращото национално съфинансиране</p> <p>Указания на Министерство на финансите ДНФ № 05/21.10.2010 г. относно сертифициране на разходите по Оперативни програми, съфинансирани от Структурните и Кохезионния фондове на Европейския съюз</p> <p>Указания на Министерство на финансите ДНФ № 07/22.12.2010 г. относно отписване и възстановяване на недължимо платени и надплатени суми, както и на неправомерно получени или неправомерно усвоени средства по проекти, съфинансирани от Структурните и Кохезионния фондове на Европейския съюз</p> <p>Указания на Министерство на финансите ДДС № 07/ 04.04.2008 г. относно редът и начинът за предоставяне на общини на средствата на Националния фонд от структурните фондове на ЕС и от Кохезионния фонд, на средствата към Разплащателната агенция към Държавен фонд „Земеделие“ и тяхното отчитане.</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ И-1: Декларация за съгласие за предоставяне на информация във връзка с ДДС от компетентните органи по приходите;</p> <p>ПРИЛОЖЕНИЕ И-2: Информация за размера на невъзстановимия данък върху добавена стойност, който се включва като допустим разход по проекта;</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ Й: Указания за попълване на формуляра за кандидатстване</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ К: Общи насоки за избягване на конфликт на интереси по смисъла на чл.52 от Регламент (ЕО) 1605/ 2002 и за спазване принципа на безпристрастност и независимост при управление на оперативните програми, съфинансирани от Структурните и Кохезионния фондове на ЕС</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ Л: Методически указания за определяне на размера на финансови корекции за нарушения при изпълнението на проекти, съфинансирани по Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007 -2013</p>
	<p>ПРИЛОЖЕНИЕ М: Ръководство на потребителя за работа с Модула за електронни услуги на Информационната система за управление и наблюдение на Структурните инструменти на Европейския съюз в България.</p>